

SOCIOEKONOMICKÉ A HUMANITNÍ VĚDY (SSH)

ROZHOVOR S PROF. P. MACKEM
Z FAKULTY SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
MASARYKOVY UNIVERZITY
O PROJEKTECH SSH

BRNĚNSKÁ FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ MASARYKOVY UNIVERZITY PATŘÍ MEZI NEJÚSPĚŠNĚJŠÍ ČESKÉ INSTITUCE V PRIORITY SOCIOEKONOMICKÉ A HUMANITNÍ VĚDY (SSH) 7. RP. NAVÁZALA TAK NA ÚSPĚŠNÉ PŮSOBNÍ V 6. RP. O KVALITĚ VÝZKUMU NA FAKULTĚ SVĚDČÍ, ŽE ÚSPĚCH NESPOČÍVÁ NA JEDINÉM ČLOVĚKU, ANI NA JEDINÉM OBORU. O JEDNOM Z ÚSPĚŠNÝCH PROBÍHAJÍCÍCH PROJEKTŮ FSS MU JSME SI POVÍDALI S PROF. PhDr. PETREM MACKEM, CSc.)

- Statistická fakta o prioritě SSH v 7. RP
- Program na podporu aplikovaného společenskovedního výzkumu a experimentálního vývoje OMEGA
- Trendy v socioekonomických a humanitních vědách v Evropě
- Forum Life Science - 7. mezinárodní kongres a představení firem v oblasti biotechnologií a biomedicínského výzkumu
- Výsledky třetí výzvy programu společných technologických iniciativ ARTEMIS JU a ENIAC JU

ZNALOSTNÍ BIOEKONOMIKA – STRATEGIE PRO EVROPU

V polovině května uspořádalo Technologické centrum AV ČR spolu s Ministerstvem zemědělství konferenci „Znalostní bioekonomika – strategie pro Evropu. Tématem většiny vystoupení byly především otázky, zkušenosti a výsledky ze zapojení českých týmů do evropských projektů v oblasti agrárního výzkumu.

Zástupce EK Pierre Valette při svém vystoupení na téma strategie pro evropskou bioekonomiku

Konferenci uvedl Mgr. Martin Štoll, ředitel odboru výzkumu, vzdělávání a poradenství Ministerstva zemědělství ČR. Zdůraznil šíři a rozmanitost oboru zemědělského výzkumu, zabývajícího se nejen klasickým zemědělstvím, ale i problematikou lesního a vodního hospodářství, životního prostředí i zdraví a výživy, jejich produkčními i mimoprodukčními a také společenskými dopady a vlivem na udržitelný rozvoj. Neopomenul ani stále aktuálnější roli agrárního sektoru v oboru využívání obnovitelných zdrojů energie.

Evropskou komisi zastupoval Pierre Valette, poradce ředitelky direktorátu DG RI Evropské komise, paní Maïve Rute, pro otázky bioekonomiky (bio-based

economy). Představil pohled EU na budoucnosti agrárního sektoru v EU jako specifického oboru celé ekonomiky a opět zdůraznil pestrou paletu oborů i problematik, které bioekonomika zahrnuje a současně nabízí jako příležitosti k výzkumu i aplikacím jeho výsledků.

S pozicí České akademie zemědělských věd seznámil účastníky konference Jan Nedělník. ČZV definuje české priority výzkumu v této oblasti, vychází přitom ze situace, kdy globálně přibývá populace při více či méně konstantním základním zdroji celého oboru – výměře zemědělské půdy. Zmínil i téma komplexně využitelných systémů a šancí, které toto téma dává zapojení do evropských projektů.

Podle dostupných údajů EK se v tematické prioritě 7. RP – Zemědělství, potraviny, biotechnologie účastní financovaných projektů zatím 38 českých týmů, jejichž souhrnný rozpočet v projektech činí téměř 10 mil. €, z toho je příspěvek EK 7,1 mil. €. Jeden z financovaných projektů koordinuje české pracoviště – Ústav živočišné výroby v. v. i., v Praze – Uhřetěvesi. Mezi účastníky, kteří získali zatím nejvíce finančního příspěvku EK patří Vysoká škola chemicko-technologická a Mikrobiologický ústav AV ČR. Univerzity tvoří 28 % českých účastníků v této tematické prioritě, následovány ústavy AV ČR (22 %). Zastoupení firem mezi českými týmy je 14%.

S praktickými výsledky svých oborů, pracovišť a týmů pak vystoupili zástupci výzkumných pracovišť, specializovaných ústavů, vysokých škol

(pokračování na straně 20)

Pierre Valette i prof. Hajšlová spolu měli o čem diskutovat i v čase přestávek

Vážení čtenáři,

v aktuálních debatách a dokumentech, které se týkají směřování a budoucnosti evropského výzkumu, se často skloňuje slovo sociální či společenský. Mluví se o společenských výzvách, sociálních inovacích, společenském dopadu a v bruselských proslovech často slyším větu, že „Evropský výzkumný prostor je pevně rostlý do společnosti a prostřednictvím výzkumu světové kvality odpovídá potřebám této společnosti“ (2020 Vision for ERA). Zároveň vznikají

aktivitu prosazující koncept „zodpovědného výzkumu a inovací“. Tento důraz na zakotvení vědy ve společnosti je mimo jiné reakcí na to, že mezi obyvateli Evropy dlouhodobě klesá nejen zájem o vědu a výzkum, ale také důvěra v ně. Nedostatek studentů technických oborů se stal chronickým problémem a poklesla také společenská

prestiž výzkumníků, což kontrastuje s dlouhodobě velkým zájmem o společenskou vědu. Nový slovník však především vyjadřuje volání po spolupráci tzv. měkkých a tvrdých věd na problémech, které se týkají evropské společnosti jako celku.

Hlavním tématem Echa, které právě držíte v rukou, jsou společenské vědy a jejich další směřování. Priorita socioekonomické a humanitní vědy je mezi ostatními prioritami 7. RP popelkou, co do rozpočtu, zároveň se však jedná o prioritu s nejmenší mírou úspěšnosti, a tedy s největším převísem zájmu výzkumníků o zapojení do projektů. V tomto čísle najdete průběžné hodnocení české účasti v této prioritě, analýzu trendů, které lze v socioekonomických a humanitních vědách identifikovat, nebo také představení nového programu na podporu společenských věd připravovaného Technologickou agenturou.

Výše zmíněné posílení společenských aspektů v evropském výzkumu můžeme vystopovat také v iniciativách spuštěných v posledních měsících Evropskou komisí. Pilotním tématem pro Evropské inovační partnerství, které vzniká v souvislosti s Uníí inovací vyhlášenou na podzim, se stalo „Aktivní a zdravé stárnutí“ a v časopise najdete i článek o nedávno vyhlášené iniciativě „Evropa sociálních inovací“. Finišuje také otevřená diskuse k programu, který by se měl stát nástupcem 7. RP, a jehož příprava je vedena ambicí efektivně přispět k řešení velkých výzev, jimž čelí celá společnost.

MICHAL PACVOŇ

ECHO

Informace o evropském výzkumu, vývoji a inovacích

ISSN 1214 - 7982

Tištěná verze ISSN 1214-7982, on-line verze ISSN 1214-8229

Evidenční číslo MK ČR E 15277

Vydavatel:
Technologické centrum AV ČR
Ve Struhách 27, 160 00 Praha 6
Tel. 234 006 100
e-mail: tc@tc.cz

Vydávání je podporováno projektem OK 09002 MŠMT

REDAKČNÍ RADA:

Ing. Karel Aim, CSc.

RNDr. Vladimír Albrecht, CSc., předseda

Ing. Miloš Hayer, CSc.

Ing. František Hronek, CSc.

RNDr. Miloš Chvojka, CSc.

Prof. RNDr. Josef Jančář, CSc.

Ing. Miroslav Janeček, CSc.

Ing. Karel Klusáček, CSc., MBA

kaim@icpf.cas.cz

albrecht@tc.cz

hayer@kav.cas.cz

hronekf@volny.cz

chvojka@tc.cz

jancar@fch.vutbr.cz

janecek@avo.cz

klusacek@tc.cz

Redakce:

Ing. Břetislav Koč, tel.: 724 247 074, e-mail: echo@tc.cz

Tisk: Art D

Redakční uzávěrka 20. 5. 2011

Technologické centrum AV ČR vydalo v edici VADEMECUM 7. RP v pořadí již čtvrtou aktualizovanou brožuru **Akce Marie Curie - Specifický program "LIDÉ"**. Brožura umožňuje čtenářům rychlou orientaci v 9 typech akcí Marie Curie 7. RP. Informace a terminologie jsou aktualizované v souladu s pracovním programem na rok 2011. V elektronické verzi si publikaci můžete stáhnout

na webové adrese <http://www.fp7.cz/cz/publikace/>, tištěnou verzi lze objednat prostřednictvím formuláře tamtéž.

OBSAH

str. 2 Znalostní bioekonomika – strategie pro Evropu
Naďa Koníčková, Břetislav Koč

str. 3 Editorial
Michal Pacvoň

str. 4 Statistická fakta o prioritě SSH v 7. RP
Daniel Frank, Lucie Vavříková

str. 10 Rozhovor s prof. P. Mackem o projektech SSH z fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity

str. 12 Forum Life Science - 7. mezinárodní kongres a představení firem v oblasti biotechnologií a biomedicínského výzkumu
Naďa Koníčková, Judita Kinkorová

str. 13 Novinky v oblasti patentu EU a evropského patentového soudu
Jana Vaňová

str. 14 Zelená kniha ukazuje cestu k financování výzkumu a inovací v EU
Jana Čejková

str. 15 Program na podporu aplikovaného společenského vědního výzkumu a experimentálního vývoje OMEGA
Gabriela Kohlíčková

str. 17 První průběžné hodnocení společných technologických iniciativ ARTEMIS a ENIAC
Lenka Havlíčková

str. 18 Výsledky třetí výzvy programu společných technologických iniciativ ARTEMIS JU a ENIAC JU
Jana Bystřická, Jiří Kadlec

Statistická fakta o prioritě SSH v 7. RP

V pořadí již sedmý z rámcových programů EU (7. RP) se v tomto roce dostává do druhé poloviny svého trvání a s ním i jeho specifické programy a dílčí priority. Jednou z deseti tematických oblastí specifického programu Spolupráce je prioritou směřující do oblasti společensko-ekonomických a humanitních věd, nesoucí v 7. RP zkratku „SSH“ (z anglického Socio-economic Sciences and Humanities). Cílem výzkumu v této tematické oblasti je nově a lépe porozumět složitým a vzájemně souvisejícím socio-ekonomickým problémům v Evropě. Řešená témata se věnují zejména teoriím hospodářského růstu, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti, sociální soudržnosti, sociálních a kulturních výzev, problematiky v oblasti vzdělávání, udržitelnosti života a environmentálních aspektů, demografických změn, migrace, integrace a celkové kvality života apod.

Tato prioritní má svého předchůdce v 6. rámcovém programu EU (6. RP), který probíhal v letech 2002 – 2006, a to prioritou s názvem „Citizens and governance in a knowledge-based society - Citi“, která se problematikou sociálních a společenských věd rovněž zabývala, i když samozřejmě ve svém záběru není zcela totožná. Priorita SSH je mezi ostatními tematickými prioritami specifického programu Spolupráce nejmenší co se týče alokovaných financí, je na ni vymezeno „pouze“ 623 mil. €. Priorita Citi 6. RP měla rozpočet pouze 247 mil. €.

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY A POROVNÁNÍ ÚČASTI STÁTŮ

Vzhledem k výraznému navýšení rozpočtu 7. RP oproti 6. RP, a přestože je 7. RP teprve v polovině svého trvání, dosahuje již nyní počet účastníků v 7. RP čísla 1 220, což představuje téměř 63 % všech zaznamenaných účastí v 6. RP. Celkové uznatelné náklady na projekty 7. RP dosahují více než 316,5 mil. € a finanční příspěvek Evropské komise (EK) činí 210,3 mil. €. Státy EU se podílejí na celkové účasti v projektech odborné priority SSH 87%. V 6. RP byl poměr účasti nových vůči starým členským státům v prioritě Citi o 2% vyšší než v 7. RP v prioritě SSH (19,5 % / 17,5 %).

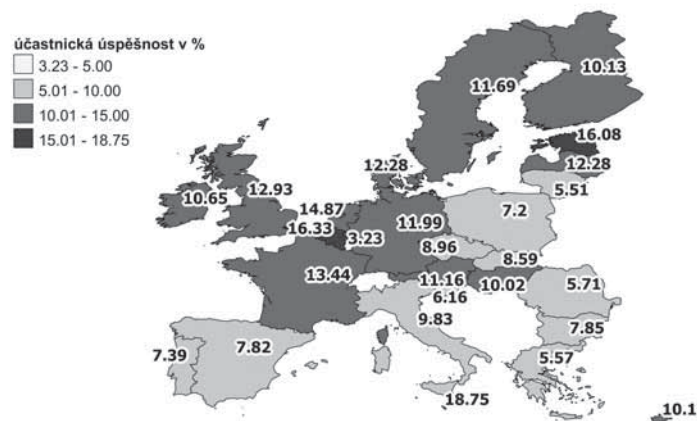
Pouhé porovnávání absolutních počtů úspěšných týmů (tj. týmů, které pracují v projektech s přidělenou finanční podporou EK) dle jednotlivých států EU přináší sice jednoduchý, ale velmi hrubý a pouze orientační obraz o skutečných výsledcích účasti daného státu v odborné prioritě. Poněkud lépe o tom vypovídá počet úspěšných pracovních týmů přepočtený na 1 mil. obyvatel členské země EU. Pro data ze 7. RP se číselné hodnoty této charakteristiky pohybují v rozmezí 0,7-21,9. Největší počet úspěšných týmů na 1 mil. obyvatel vykazují v 7. RP, mimo miniaturní Maltu a Kypr, Estonsko a Slovinsko. Ze starých členských států EU jsou

v této charakteristice v popředí Belgie, Finsko, Dánsko, Nizozemsko, Rakousko a Švédsko. Tato statistika je (opět částečně přirozeně) nepříznivá pro velké státy (Velká Británie, Německo, Itálie a Francie) s největšími hodnotami v absolutních počtech účastí. Jejich hodnoty jsou porovnatelné s výsledkem, kterého dosahuje ČR – tj. 1,8 úspěšných týmů na 1 mil. obyvatel. Nejmenší počet úspěšných týmů v prioritě SSH na 1 mil. obyvatel je zaznamenán u Rumunska – 0,7 účasti na 1 mil. obyvatel. Podrobnější pohled na předchozí komentované výsledky přináší graf 1.

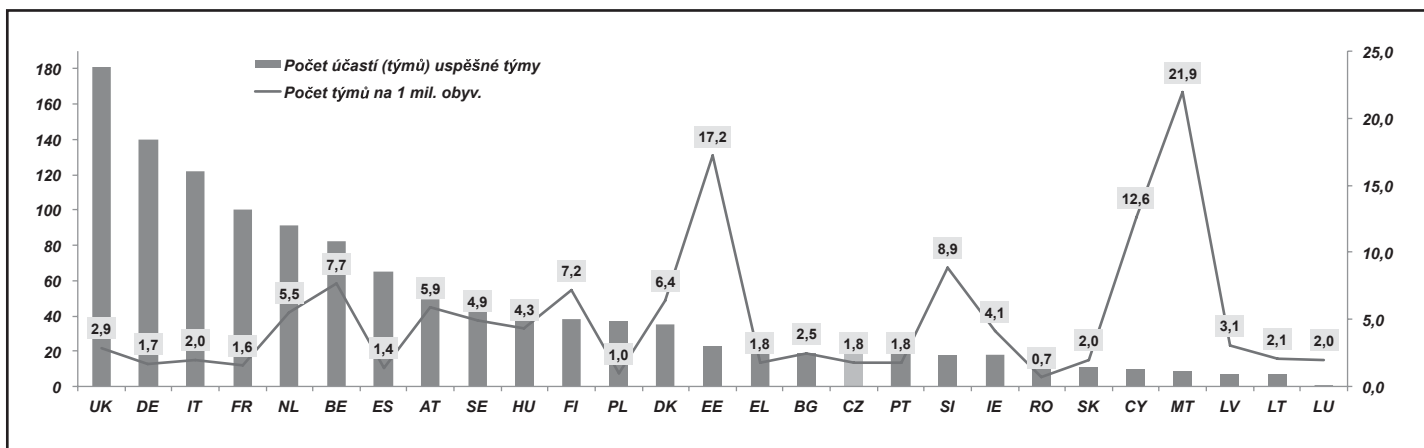
ÚSPĚŠNOST ČR V POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI STÁTY

Mezi tradiční charakteristiky hodnocení jednotlivých zemí v průběhu RP patří jejich účastnická a finanční úspěšnost. Nutno hned na začátek říci, že prioritní SSH má vůbec nejnižší úspěšnost vůbec a že se v souvislosti s ní mluví o velké nadmíře projektů. Účastnická úspěšnost (tj. poměr počtu týmů, které byly vybrány k financování ke všem týmům, jejichž projekty prošly formální kontrolou) ČR dosáhla 8,96%, což představuje mezi státy EU-27 až 17. místo. Pomineme-li opět Maltu, u níž statistiky vzhledem k velikosti nejsou vypovídající, mezi novými členskými státy dosáhly největších hodnot účastnické úspěšnosti Estonsko – 16,08% a Litva – 12,28%. ČR je s hodnotou 8,96% až na pátém místě z nových členských států EU, což je výsledek poměrně tristní. Finanční úspěšnost (tj. poměr nárokových finančních prostředků projektů, které byly vybrány k financování, ke všem finančním požadavkům všech projektů, které prošly formální kontrolou) ČR je ještě nižší a hodnota 5,14% řadí ČR až 22. místo. Za ČR se pohybují v této charakteristice již jen Bulharsko, Lotyšsko, Slovinsko, Rumunsko a Lucembursko. Nejvyšší hodnoty finanční

Graf 2 - Kartogram účastnické úspěšnosti států EU-27 v prioritě SSH

Graf 1 - Počet úspěšných týmů v prioritě SSH - státy EU - 27

úspěšnosti v této prioritě jsou zaznamenány u Belgie - 16,62%, Estonska - 13,37%, Francie - 12,98% a Nizozemska - 12,36%. U států, které jsou velikostí přibližně porovnatelné s ČR, dosahují vyšší finanční úspěšnosti Rakousko - 9,05%, Maďarsko - 8,62% a Portugalsko - 5,79%, naopak nižší finanční úspěšnost má Slovinsko - 3,45%. Přehled účastnické úspěšnosti zemí EU-27 přináší jednoduchý kartogram, viz graf 2.

ÚČAST ČESKÝCH TÝMŮ

V 17 projektech, kde je zapojen alespoň jeden účastník z ČR, se tematické priority SSH dosud účastní 19 úspěšných týmů ze 13 organizací.

Tab. 1- Přehled organizací z ČR, které se účastní projektů sociálních věd SSH v 6. a 7. RP

Název organizace	Počet účastí 6. RP 2002 - 2006	Počet účastí 7. RP 2007 - 2010	Celkem 2002 - 2010
Univerzita Karlova v Praze	10	3	13
Masarykova univerzita	6	4	10
Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.	4	2	6
Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.	6	0	6
Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i.	2	0	2
Vysoká škola ekonomická v Praze	2	0	2
Západočeská univerzita v Plzni	1	1	2
Centre francais de recherche en sciences sociales, Praha	1	0	1
Centrum pro studium vysokého školství, v. v. i.	1	0	1
Cyber Fox, s. r. o.	0	1	1
Česká zemědělská univerzita v Praze	1	0	1
Energetická agentura Vysočiny	0	1	1
Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.	1	0	1
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	0	1	1
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně	0	1	1
Národní vzdělávací fond, o. p. s.	1	0	1
Ostravská univerzita v Ostravě	0	1	1
Psychologický ústav AV ČR, v. v. i.	1	0	1
Technologické centrum AV ČR	0	1	1
Transparency International Czech Republic	0	1	1
Ústav systémové biologie a ekologie AV ČR, v. v. i.	0	1	1
Vysoká škola ekonomie a managementu, o. p. s.	0	1	1

Tab. 2 - Struktura tematické priority SSH v 7. RP

Téma	počet týmů z ČR	počet projektů z ČR	uznat. náklady (€)	příspěvek EK (€)
1. Růst, zaměstnanost a konkurenceschopnost ve znalostní společnosti	3	3	340 922,00	262 587,00
2. Propojování ekonomických, sociálních a environmentálních cílů z evropského pohledu	7	6	599 374,41	432 965,00
3. Hlavní trendy ve společnosti a jejich dopady	4	4	465 605,00	373 614,00
4. Evropa ve světě	1	1	110 944,00	83 208,00
5. Občan v Evropské unii	2	2	102 176,00	79 176,00
6. Sociálně-ekonomické a vědecké ukazatele	0	0	0,00	0,00
7. Prognostické činnosti	2	1	192 086,00	145 415,00
8. Horizontální akce	0	0	0,00	0,00
Celkem	19	17	1 811 107,41	1 376 965,00

Celkový objem finančních prostředků, které připadají českým účastníkům, činí 1,8 mil. €, z této částky tvoří příspěvek EK 1,4 mil. To je částka, uvažíme-li ostatní priority, opravdu zanedbatelná. Základní přehled institucí z ČR, které se účastní těchto 17 projektů, je uveden v tabulce 1. Přehled obsahuje pro porovnání i ty instituce, které řešily projekty se sociální nebo humanitní tematikou i v 6. RP.

Vedoucím účastníkem je poměrně přirozeně Univerzita Karlova v Praze, následována relativně těsně Masarykovou univerzitou v Brně. Na další pomyslné příčce jsou shodně ústavy Akademie věd, Národohospodářský a Sociologický. Je poměrně překvapivé, že zatímco se Sociologickému

ústavu v 6. RP podařilo získat 6 projektů, v 7. RP ještě žádný úspěšný projekt nemá. Tady je dobře vidět, jak Sociologický ústav patrně doplácí na obecně velmi nízkou úspěšnost této priority, způsobenou především jejím velmi nízkým rozpočtem.

Dlouhodobě méně příznivým faktem je i to, že se v obou rámcových programech české týmy účastní projektů se sociálním zaměřením pouze jako účastníci. Bohužel ani v jednom projektu se doposud neobjevuje tým z ČR v pozici koordinátora. Z 212 týmů z ČR, které se pokoušely o účast v prioritě SSH 7. RP, jich bylo pouze 13 v roli koordinátora. Všech 13 týmů se však podílelo na přípravě projektů, které nakonec nezískaly finanční podporu.

Podíváme-li se na zastoupení českých týmů v jednotlivých tématech priority SSH, ČR se vůbec neúčastní projektů v rozsáhlém tématu *Sociálně-ekonomické a vědecké ukazatele* (Socio-economic and scientific indicators). Poměrně nízká je také účast v tématu *Růst, zaměstnanost a konkurenceschopnost ve znalostní společnosti* (Growth, employment and competitiveness in a knowledge society). Naopak relativně silnou účast si týmy z ČR zajistily v tématu *Propojování ekonomických, sociálních a environmentálních*

Tab. 3 - Přehled TOP institucí v prioritě SSH

Top účastníci v dané prioritě (10% dle počtu účastí)	Stát	Počet účastí
UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM	NL	15
CENTRE NATIONAL DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE	FR	13
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN	BE	13
UNIVERSITY OF SUSSEX	UK	11
LONDON SCHOOL OF ECONOMICS AND POLITICAL SCIENCE	UK	10
UNIVERSITE LIBRE DE BRUXELLES	BE	10
ALMA MATER STUDIORUM-UNIVERSITA DI BOLOGNA	IT	9
UNIVERZITA COMMERCIALE 'LUIGI BOCCONI'.	IT	9
UNIVERZA V LJUBLJANI	SI	9
FONDATION NATIONALE DES SCIENCES POLITIQUES	FR	8
KOZEP-EUROPAI EGYETEM	HU	8
LUNDS UNIVERSITET	SE	8
THE UNIVERSITY OF MANCHESTER	UK	8
UNIVERSITEIT UTRECHT	NL	8

Tab. 4 - Přehled organizací z ČR, které spolupracují s institucemi TOP

Název instituce	Počet účastí
Masarykova univerzita	3
Cyber Fox, s. r. o.	1
Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně	1
Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.	1
Technologické centrum AV ČR	1
Univerzita Karlova v Praze	1
Vysoká škola ekonomie a managementu, o. p. s.	1
Západočeská univerzita v Plzni	1
Celkový součet	10

cílů z evropského pohledu (Combining economic, social and environmental objectives in an European perspective: paths towards sustainable development), kde má ČR významné zapojení (co se počtů účastí týče) v oblasti *Výzvy regionálního rozvoje ve vyvíjejícím se mezinárodním kontextu* (Regional development challenges in an evolving international context). Zatímco téma *Hlavní trendy společnosti a jejich dopady* (Major trends in society and their implications) není v celkovém přehledu za ČR nijak zvláště významné, jedna konkrétní oblast tohoto tématu je naopak nejúspěšnější z české účasti – jedná se o *Trendy společnosti a životní styl* (Societal trends and lifestyles), kde jsou realizovány 3 projekty s českými

účastníky, mezi nimiž jsou Univerzita Karlova v Praze a dvakrát Masarykova univerzita. Struktura tematické priority SSH je uvedena v tabulce 2.

SPOLUPRÁCE S NEJLEPŠÍMI INSTITUCEMI

V tematické prioritě SSH spolupracuje ČR se 182 týmy ze 159 organizací, přičemž 166 týmů (143 organizací) má sídlo v některé členské zemi EU. Nejintenzivnější spolupráce je zaznamenána s týmy z Velké Británie – 24 týmů (20 organizací, 17 univerzit), z Německa – 22 týmů (20 organizací) a Itálie – 17 týmů (15 organizací). S novými členskými státy je velmi intenzivní spolupráce s Maďarskem - 8 týmů (6 organizací), s Rumunskem - 5 týmů (4 organizace) a se Slovinskem – 4 týmy (3 organizace). Spolupráce se Slovenskem je doposud omezena na 2 týmy ze dvou organizací – Sociologický ústav SAV a Univerzita Komenského v Bratislavě. Je potěšitelné, že 10 týmů (8 organizací) z ČR spolupracuje s tzv. „TOP organizacemi“ v této prioritě. Do TOP organizací jsou zařazeny instituce, jejichž celkový podíl v účastech všech institucí v prioritě SSH dosahuje celkově 10%. Seznam

TOP organizací v prioritě SSH přináší tabulka 3 a vzájemnou spolupráci našich nejúspěšnějších institucí s TOP organizacemi uvádí tabulka 4.

ZÁVĚR

Priorita SSH je svým způsobem popelkou mezi tematickými prioritami. S nejnižším rozpočtem, který neumožňuje realizovat velké množství projektů, nevychází vstříc velkému počtu zájemců, což se promítá do vůbec nejnižší míry úspěšnosti napříč 7. RP. Ani za ČR pak nemůžeme očekávat příliš příznivé výsledky. Ačkoliv týmy z ČR pracují na zajímavých projektech, např. v oblasti foresightu a mnoha jiných, i v prioritě SSH se projevují zásadní problémy účasti ČR v 7. RP. Mezi ně patří především to, že se žádný český tým nedokázal prosadit jako koordinátor, ačkoliv několik projektů s českými koordinátory bylo podáno. Znamky těchto projektů bohužel nejsou nijak zvlášť vysoké a byly jednoznačně zamítnuty. Jako další lze jmenovat velmi nízkou finanční úspěšnost, která je výrazně nižší v porovnání s účastnickou. Pozitivní naopak je, že české odborné týmy ve většině spolupracují v projektech s těmi nejúspěšnějšími v dané prioritě. Je otázka, jakým způsobem se bude priorita SSH vyvíjet v dalších letech. Jak vyplývá z evropských diskusí (i z obsahu dalších textů v tomto čísle), zatím není zřejmé, jak a zda bude tato oblast v příštím evropském programu podpora výzkumu, vývoje a inovací ukotvena.

DANIEL FRANK, LUCIE VAVŘÍKOVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
FRANK@TC.CZ, VAVRIKOVA@TC.CZ

Transfer technologií v rámci JRC

Společné výzkumné centrum Evropské komise (JRC) zahájilo činnost Skupiny kanceláří pro transfer technologií (Technology Transfer Offices Circle – TTO Circle). Jejím hlavním cílem je posílení spolupráce jednotlivých kanceláří velkých veřejných výzkumných organizací z Rakouska, Francie, Itálie, Německa, Belgie, Polska, Norska, Španělska, Turecka, Nizozemska a Finska a mezinárodních organizací (CERN, EMBL, ESA, ILL). Skupina se poprvé sešla na konci dubna 2011 v prostorách Evropské agentury pro vesmír v holandském Noordwijku.

Skupina se má stát významným členem inovačního řetězce a referenčním místem pro národní politiky v oblasti výzkumu, vývoje a inovací. Jejím posláním bude: sdílení zkušeností, výměna nejlepších postupů, sladění přístupů v oblasti duševního vlastnictví a transferu znalostí a technologií, poskytování podpory evropské výzkumné a inovační politice a snížení fragmentace evropského výzkumu.

JANA ČEJKOVÁ
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR, CEJKOVA@TC.CZ

Trendy v socioekonomických a humanitních vědách v Evropě

Oblast socioekonomických a humanitních (neboli společenských) věd (SSH) představuje co do počtu výzkumníků nejnámennější výzkumnou komunitu, která však v naší společnosti, založené na rychlém technologickém rozvoji bývala na konci 20. století poněkud opomíjena. To platí i o rámcových programech (RP), kam tyto vědy pronikaly jen pozvolna a vlastní tematické oblasti či priority se jim dostalo teprve v 6. RP (oblast „Občané a vládnutí ve znalostní společnosti“) a v 7. RP (tematická oblast „Socioekonomické a humanitní vědy“). Počátek 21. století se vyznačuje jistým přehodnocením postoje k těmto „měkkým“ vědám a důraz na socioekonomický aspekt se stal jednou z deklarovaných linií 7. RP. Témata se socioekonomickými aspekty se objevují i v mnoha dalších tematických prioritách, zejména v prioritě „Bezpečnost“.

Přehodnocením role socioekonomických a humanitních věd byla na počátku 7. RP vytvořena expertní skupina, která měla za úkol studovat nové trendy, které se v této oblasti v Evropě objevují. Třináctičlennou expertní skupinu vedl profesor Paul Holm z Trinity College v Dublinu. Jelikož analýza byla financována ze 7. RP, kopíruje závěrečná zpráva expertní skupiny (Emerging Trends in Socio-economic Sciences and Humanities in Europe, EC, 2009, dále Zpráva) strukturu tematické priority SSH, která je doplněna o kapitoly „strukturní trendy v evropském výzkumném prostoru“ a „za rubriky 7. RP“.

Zpráva konstatuje, že oblast SSH sdružuje celou řadu disciplín, její definice se navíc v různých zemích EU liší. Oblast SSH v poslední době prošla proměnou, která zasáhla jak způsob financování, tak institucionální a disciplinární základy SSH. Autoři vidí v této proměně příležitost, která by měla umožnit SSH hrát novou a významnější roli v evropském výzkumu. Mnoho zásadních témat, která se vynořila v posledních letech (od globálního oteplování přes obnovitelné zdroje energie, stárnutí populace až po problémy chudoby), totiž volá po nové koncepci „společnosti, vládnutí a ekonomických hodnot“ (viz Zpráva str. 15). Dlouhodobě se internacionalizují vysoké školy i výzkumné instituce, dlouhodobě také roste význam interdisciplinárního výzkumu. Dramaticky se také proměnily vzorce kariérního rozvoje, což souvisí zejména s nárůstem financování prostřednictvím krátkodobých projektů.

HISTORICKÝ KONTEXT

V historické perspektivě jsou humanitní a sociální vědy spojeny s rozvojem moderního národního státu. Humanitní vědy byly v 19. století reorganizovány v nových národních vzdělávacích institucích (humboldtovský model univerzity propojující výuku s výzkumem) a mobilizovány při vytváření národních utopií. Sociální vědy zase hrály roli v procesu sociálních reforem a v procesu vytváření administrativních aparátů (viz Zpráva str. 17), který postupně vedl k vytvoření moderních sociálních států. S rozvojem neoliberalismu získávala po 2. světové válce na významu ekonomie, zatímco četné jiné sociální a humanitní vědy se postupně přesouvaly do ústraní, a to na základě argumentů oslabujících epistemologické základy sociálních a humanitních věd, jež jsou společensky podmíněné a nejsou tak schopny objektivně uchopit společenskou realitu. Kontext integrace Evropy a internacionalizace výzkumu vedl od 70. let k radikální proměně humanitních věd, do té doby strukturovaných na národních základech. Byly problematizovány národní „kánony“ dlouho dominující studii dějin, literatury atd. a byla ukázána spojitost takového vědění se strukturami moci. Vznikla celá řada nových disciplín (media a gender studies, dějiny idejí) a byla zpočtybněna řada tradičních rozdělení (vysoká - nízká kultura, tělo - duše, genderová dekonstrukce). Mizejí hranice mezi disciplínami, jsou zkou-

mány způsoby psaní dějin a způsoby vymezení humanitních věd a věd o společnosti, disciplíny se propojují v komplexních teoriích založených na nových metodologiích (sémiotika, gender, archeologie vědění).

První desetiletí 20. století proběhlo ve znamení obrody SSH vyvolané velmi rychlým technologickým rozvojem a zásadními proměnami společnosti i přístupu ke světu. Prudký technologický rozvoj vede k potřebě rozvoje aplikované etiky, rozvoj biotechnologií a informatiky vede k nutnosti nové definice člověka a s ní souvisejících právních rámců. Řada humanitních disciplín se v rámci kognitivních věd propojuje s neurovědami a jinými exaktními vědami. Změna způsobu a vůbec konceptu práce vede k novým formám každodenního života, které vyžadují analýzu a vytvoření rámce pro jejich začlenění do společnosti. Autoři mimo jiné poukazují na problém autonomie humanitních věd vnášený interdisciplinárním propojováním exaktních a humanitních věd.

STRUKTURNÍ TRENDY V EVROPSKÉM VÝZKUMNÉM PROSTORU

Na konci devadesátých let 20. století se podíl SSH na financování výzkumu v Evropě velice různil stát od státu a pohyboval se „od 4% až po 25% v některých výjimečných případech“ (viz Zpráva str. 23), v Německu se SSH podílely na celkových výdajích ve sféře VaV 8%, v průměru se tento podíl pohyboval kolem 15%. Většina výzkumu v oblasti SSH probíhá tradičně na univerzitách.

S rozvojem evropského výzkumného prostoru (ERA) se dramaticky mění společenské formy organizace vědy a tyto změny si vyžadují hlubší analýzu. Je nutné zmapovat regionální rozdíly, analyzovat dopady rozmachu projektového financování na vědecké bádání v této oblasti a zpracovat metody hodnocení mezioborového aspektu projektů používané poskytovateli grantů. Statistická data z některých zemí jsou stále velmi nedostatečná a expertní skupina doporučuje EK rozvinout monitorovací metody, které by mohly být základem spolehlivých statistik v oblasti veřejného a soukromého financování SSH.

Interdisciplinární aspekt a týmová práce v projektech, jejichž prudkého rozvoje jsme byli svědky v posledních letech, by neměly nahradit a vytlačit excelentní oborové studie vedené jednotlivými výzkumníky (viz Zpráva str. 121), které zejména v humanitních vědách prokázaly svou užitečnost a inovativnost. Přílišný důraz na mezioborovost zároveň vede ke snižování autonomie disciplín. Expertní skupina proto kladně hodnotí nové mechanismy financování rozvíjené Evropskou výzkumnou radou (ERC) ve specifickém programu Myšlenky. Interdisciplinární práce není zejména v humanitních vědách příliš zakořeněná a je ji proto třeba rozvíjet, což vyžaduje cílené mezioborové úsilí ze strany týmů i výzkumníků. Tento druh výzkumu má silný potenciál, a to zejména při výzkumu komplexních globálních otázek, jimž Evropa v současné době čelí. Důraz na interdisciplinaritu by měl vést k hlubší spolupráci mezi grantovými agenturami. Roztříštěností evropských SSH by se mělo čelit budováním kvalitních infrastruktur, vytvářením rozsáhlých evropských databází a rozvojem projektů zaměřených na digitalizaci, které by se měly přesunout z národní na evropskou úroveň.

TEMATICKÉ OKRUHY IDENTIFIKOVANÉ EXPERTNÍ SKUPINOU

Hlavní společenské trendy a jejich důsledky

V této oblasti, která odpovídá aktivitě 3, jak je definována v obecném pracovním programu priority SSH, skupina identifikovala 10 klíčových oblastí:

Demografická změna – prudký poměrný pokles obyvatel Evropy a pokles růstu obyvatel na globální úrovni a jejich dopad na ekonomický růst a sociální systémy.

Město jako standardní místo lidského pobývání – završení tendence urbanizace, stárnutí městské populace, život ve městech nahlížený z nových perspektiv.

Budoucnost globální demokracie – analýza krize aktuálně postihující demokracii a zejména krize zastupitelského systému. Zaměření na procesy depolitizace a repolitizace v různých oblastech governance (vládnutí).

Zrychlování změn každodenního života – pronikání technologie a individuálního života, mezilidská důvěra. Analýza virtuálních komunit a nových forem společenské spolupráce.

Dopady biotechnologických objevů – rychlý rozvoj vědy stírá hranice mezi přírodními vědami a SSH, je proto nutné zapojit výzkumníky z SSH do řešení čtených vnořujících se otázek souvisejících s rozvojem biotechnologií.

Stárnutí

Migrační proudy – migrující subjektivita, analýza tradičních otázek (chápání hranic, produkce ekonomických a kulturních hodnot) z pohledu migrantů. Přístup migrantů k systémům sociální péče a jejich zapojení do politického a společenského života.

Nové průsečíky mezi politickou a náboženskou sférou

Nové formy vládnutí – vyvstává otázka udržitelnosti sociálního státu, jaké nové typy společenské solidarity lze probudit proměnou role vládnutí?

Dlouhodobé změny – studium změn na škále století a tisíciletí, komparativní studium světových dějin.

Růst, zaměstnanost a konkurenceschopnost ve znalostní společnosti

Tato oblast odpovídá aktivitě 1 priority SSH a expertní skupina zde vytyčila 8 klíčových okruhů:

Institucionální uspořádání v oblasti VaV – vliv institucí na ekonomický růst, inovační systémy, duševní vlastnictví atd.

Lidský, společenský a kulturní kapitál – dopad kvality lidského kapitálu na ekonomický růst, definice společenského kapitálu, zahrnutí kulturních hodnot.

Kreativita a inovace – analýza sociálního prostoru, kde se skládá dohromady několik faktorů, které vytvářejí produktivní a kreativní sítě.

Kultura a „zkušenostní“ ekonomie – rostoucí oblast ekonomiky s dopadem na umění a humanitní vědy. Rozpor mezi hodnotami ryzí kreativity a tržní hodnotou kreativity.

Měření hodnoty – nové přístupy k transformaci práce a odměňování, jak měřit produktivitu v intenzivní znalostní společnosti?

Sociální péče jako produktivní faktor – ukazatele zachycující tento aspekt, zachycení štěstí a subjektivního prožívání spokojenosti, spojení ekonomie, psychologie, kognitivních věd.

Finanční nestabilita a důvěra – supervize centrálních bank a státní regulace finančních institucí, zacházení s rizikem systému.

Ekonomické vládnutí – optimální úroveň vyváženosti mezi státním a soukromým, optimální mix fiskálních a monetárních politik.

Občan v Evropě

Oblast odpovídá aktivitě 5 a skupina zde identifikovala 6 okruhů, na které by se měl zaměřit budoucí výzkum:

Konstitucionalismus – evropská ústava a zapojení občanů EU, vnoření populistických a nacionalistických tendencí v členských státech, prozkoumání role různých institucí.

Typy občanství – mimo kritéria ekonomického a politického občanství (etnické, náboženské, sexuální, vědecké atd.).

Participace a odpovědnost – posun od technokratického k participativním modelům rozhodování a politiky, co znamená participace v praxi?

Korporátní občanství – rozvoj korporátní filantropie a „sociálního podniku“, proměna vztahu mezi podnikem, státem a společností.

Biologické občanství – vědecký a technologický pokrok a otázky identity, právní aspekty, politická pravidla. Průsečík biologických a politických technologií.

Migrace – vnitroeurospáská migrace, management migračních proudů, kulturní výraz migrujících komunit, postavení a identita migrantů.

Kombinování ekonomických, sociálních a environmentálních cílů

Tato kapitola odpovídá aktivitě 2 pracovního programu priority SSH. Skupina zde identifikovala 7 klíčových okruhů:

Udržitelnost životního prostředí – zapojení SSH do studia životního prostředí.

Governance životního prostředí – propojení humanitních věd s otázkami životního prostředí a biodiverzity, jejich zapojení do managementu krajiny. Dějiny zacházení s životním prostředím, výzkum udržitelnosti.

Ekonomické nerovnosti – zvrácení dlouhodobé tendence ke snižování rozdílů, nárůst bída a sociálního vyloučení.

Globalizace – budoucnost evropského sociálního státu v globálním kontextu, analýza rizik a možností.

Nové modely růstu – velký růst v současné době vykazují tzv. „na osobu zaměřené služby“, což otevírá nové perspektivy výzkumu sociální péče.

Nové přístupy k ohodnocení – krize tradičních způsobů měření hodnot a vznik alternativních teorií.

Riziko a management rizika

Evropa a svět

Oblast odpovídá aktivitě 4 priority SSH a expertní skupina zde identifikovala 4 klíčové okruhy:

Evropa jako globální hráč

Energie – zahrnout sociokulturní praktiky do nové energetické politiky.

Jedna Evropa nebo různé Evropy? – vztahování Evropy k jejím „jinakostem“ (postkoloniální studia, studium imperiálních a teritoriálních formací v dějinách, sociologii a politologii).

Evropská identita jako globální otázka

Paměti – kritika eurocentrismu a její pozitivní vliv. Jak popírané vzpomínky (komunismus ve střední a východní Evropě, holocaust) působí v současných sociokulturních debatách.

Evropa jako znalostní ekonomika – vytvoření ERA změnilo vzorce přístupu ke třetím zemím. Zkoumání sociálních, kulturních a ekonomických důsledků.

Evropa na globálním kulturním trhu – pohyb kulturních statků, proměna pozice Evropy jako producenta a spotřebitele kulturních artefaktů.

Mimo rubriky 7. RP

Ikonosféra a ikonický obrat – pravděpodobně jeden z hlavních trendů v příštích dekádách. Ekologie ikonosféry, jak jedinci přispívají k jejímu šíření, produkce a konzumace obrazů.

Nové chápání prostoru – v SSH můžeme zachytit tendence k novému promyšlení prostoru. Globalizace nebo migrace proměňují tradiční náhled na teritorium a prostor a nové náhledy zasahují tradiční koncepcce, např. koncept hranic. Nové přístupy k prostoru se objevují v architektuře i politické teorii a mají silný dopad na obecnou kon-

cepci vědění. Zpracování tématu vyžaduje interdisciplinární přístup. **Afekty** – role afektů v rozhodování, kreativité, politickém, ekonomickém a každodenním životě.

Propojení neurověd s humanitními vědami

Rozšířený koncept bádání – hroutí se rozdělení mezi tzv. měkkými a tvrdými vědami i mezi danými a vytvořenými fakty. Různé metody a teorie se uplatňují na polích, která jim původně byla velmi vzdálena.

Ve Zprávě se objevuje také rubrika s tématy, která procházejí napříč jednotlivými oblastmi. Najdeme zde mnohá témata, která již byla specifikována v jednotlivých kapitolách, jen jejich koncepce je širší. Například:

„Post-carbon society“ – strategické a environmentální dimenze přechodu na nové typy energie a socioekonomická proměna společnosti, která s tím souvisí.

Čas a paměť – studie paměti představuje silně interdisciplinární oblast, která se v nedávné minulosti ocitla v centru pozornosti. Nové technologie zasahují naše vnímání času, ale i naše zacházení s pamětí a s dějinami.

Technologizace SSH – technologizace SSH vedla v posledních letech k nečekaným interdisciplinárním synergím, což vnáší mnoho otázek týkajících se role kvantifikace a deskripce v mezioborovém výzkumu.

DOPAD A OMEZENÍ ZPRÁVY

Výzkumníci podílející se na tvorbě Zprávy samozřejmě svou oborovou specializací nezahrnují celou širokou škálu disciplín obsažených v SSH, což lze také označit za největší slabinu analýzy. Méně zastoupeny byly zejména oblasti kognitivních věd, mediálních studií a antropologie.

Zpráva má silný dopad na práci tematické priority SSH, některá z témat zde uvedených se již objevila v pracovním programu nebo se v něm pravděpodobně objeví v následujících dvou letech. Lze také předpokládat, že Zpráva ovlivní i přípravu 8. RP. Mluví se o velkých společenských výzvách, před kterými Evropa stojí a které budou pravděpodobně tvořit hlavní kostru 8. RP. Tyto velké výzvy by se měly vyznačovat silnou interdisciplinarnitou, SSH by zde měly pracovat společně s exaktními vědami. Tato spolupráce je jedním z hlavních trendů a výzev, před nimiž dnes evropský výzkum a SSH stojí.

MICHAL PACVOŇ,

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,

PACVON@TC.CZ

Vyhlášena iniciativa Evropa sociálních inovací

Evropská komise (EK) vyhlásila 17. března 2011 novou iniciativu v sociální oblasti – tzv. Evropu sociálních inovací (Social Innovation Europe), která má přispět k zavádění nových nápadů v sociální oblasti v Evropě. EK si od této iniciativy slibuje další krok k vytvoření dynamické, podnikavé a inovativní Evropy, která bude na poli sociálních inovací globálním příkladem. Evropa sociálních inovací je pilotní akce vyhlášená v rámci Unie inovací (vlajkové lodi strategie Evropa 2020) v sociální sféře, která je chápána jako nová důležitá oblast, ve které je potřeba podporovat inovace. Iniciativa by měla poskytovat expertizu v oblasti sociálních inovací a vytvářet síť podniků, institucí veřejného sektoru, neziskových organizací, politiků a dalších sociálních inovátorů ze všech sektorů a napomoci tak zavádění sociálních inovací v celé Evropě.

Sociální inovace jsou definovány jako nové výrobky, služby a modely, které efektivně řeší sociální potřeby a zároveň vytváří nové sociální vztahy nebo spolupráci. Jako příklady těchto inovací z minulosti jsou uváděny např. zavedení mateřských školek, zřízení hospiců, vznik družstev či specializované finanční služby lidem s nízkými příjmy. V širším smyslu adresují sociální inovace společenské výzvy, kde hranice mezi sociálním a ekonomickým není zřetelná, a které se týkají celé společnosti. Jako příklady těchto sociálních inovací uvádí EK např. Červený kříž či koncept Open Society.

Iniciativa Evropa sociálních inovací je financována z Rámcového programu EU pro konkurenceschopnost a inovace (CIP) a je realizována konsorciem evropských partnerů, které zahrnuje Dánský technologický institut, evropskou komunitu občanské společnosti Euclid Network, a které je vedeno globální komunitou v sociální oblasti Social Innovation eXchange (SIX) a britskou nadací Young Foundation. Cílem konsorcia je, aby se Evropa sociálních inovací do roku 2014 stala virtuálním i reálným místem pro všechny subjekty, které jsou inspirovány sociálními inovacemi v Evropě. Toho má

být dosaženo prostřednictvím sérií konferencí, seminářů a dalších setkání pro sociální inovátory, dále publikací zpráv a doporučení v sociální oblasti a spuštěním nového interaktivního online zdroje pro oblast sociálních inovací (www.socialinnovationeurope.eu). Tato stránka by měla obsahovat případové studie úspěšných sociálních inovací, informace o předních sociálních inovátorech, analýzy a informace o relevantních politikách, profily účastníků se organizací a výsledky jejich výzkumu a také příležitosti k další účasti na iniciativě.

Evropa sociálních inovací by tak měla spojoval projekty a lidi pro sdílení znalostí a zkušeností a vybudovat informační databázi o projektech, organizacích, politikách a zdrojích financování v sociální oblasti. Dále by měla napomáhat vytváření nových vztahů a spolupráce mezi občanskou společností, vládami a relevantními institucemi veřejného a soukromého sektoru a navrhovat konkrétní opatření pro zkvalitnění a financování sociálních inovací v Evropě.

Ze závěrů odborných studií vyplývá, že sociální inovace jsou v Evropě brzděny zejména čtyřmi důvody: nedostatečnou znalostí sociálních potřeb, fragmentací úsilí a zdrojů na jejich řešení, nedostatečným šířením a zaváděním dobrých praxí a nedostatečným hodnocením příslušných akcí a politik. Iniciativa Evropa sociálních inovací by se měla na tyto čtyři hlavní problémy zaměřit a pomoci je vyřešit. Podle EK by sociální inovace měly přispívat k vytváření pracovních míst, především v oblastech životního prostředí, sociální inkluze, vzdělávání a odborné přípravy a rovněž podporovat politický vývoj v oblasti sociální politiky, zdravotní péče a životního prostředí.

MARTIN KASPÁREK,

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,

KASPAREK@TC.CZ

Velké výzvy a prostor pro socioekonomické a humanitní vědy (SSH) v 8. RP

V kontextu evropského výzkumu se už nějakou dobu mluví o takzvaných „velkých výzvách“ nebo „velkých společenských výzvách“, na jejichž řešení by se měl evropský výzkum zaměřit. Zdá se, že tyto velké výzvy, jejichž hlavním pilířem by měl být interdisciplinární výzkum, budou tvořit páteř 8. rámcového programu (8. RP). Témata těchto výzev jsou zatím předmětem diskuse, často jsou zmiňovány oblasti klimatická změna, udržitelná energetika nebo bezpečnost potravin. Jak už z názvu „společenská výzva“ vyplývá, měly by tyto výzvy obsahovat socioekonomický (případně společenskovední) aspekt.

V komunitě socioekonomických a humanitních vědců vznikla obava, že se SSH stanou pouhým aspektem projektů, jejichž hlavní náplň budou definovat tzv. tvrdé vědy. Takové podezření může být bohužel podloženo příklady z minulosti, například při přípravě 7. RP byl rozpočet priority SSH okleštěn na poslední chvíli skoro o 40%, zdaleka nejvíce ze všech priorit. Vznikla proto iniciativa, jejímž cílem je prosadit do 8. RP společenskou výzvu zaměřenou na SSH. Iniciativu, jež vznikla z německého popudu, už nějakým způsobem podpořila většina členských a asociovaných zemí.

Výzva s titulem „Pochopení Evropy v globálním kontextu: přechod ke společnosti inovací“ se úzce začleňuje do programu „Vize Evropa 2020“. Rychlé změny, jimiž prochází Evropa i svět, vyvstávají ze společenských změn, v nichž hrají významnou roli kultura (hodnoty, média, identity), demografie (stárnutí společnosti, migrace, změna způsobu a vzorců každodenního života i způsobu práce) i ekonomické a politické instituce (pojem demokracie, chudoba a sociální stát, trh a globální zodpovědnost) atd.

Téma zahrnuje výzkum **tří priorit** definovaných v dokumentu Vize Evropa 2020:

1. Jak jsou znalosti vytvářeny, strukturovány, artikulovány, přenášeny a využívány jedinci a společnostmi?
2. Jak společnosti vytvářejí na všech úrovních účinné a resilientní sociální, politické a ekonomické struktury (instituce od rodin po trhy, vlády, vládní a nevládní organizace)?
3. Jaká je role kulturních hodnot v procesech provázejících transformaci společnosti?

Návrh velké výzvy „Pochopení Evropy v globálním kontextu: přechod ke společnosti inovací“ obsahuje **tři velké výzkumné oblasti**:

1. Zúročení rozmanitosti, překonání nerovností: na cestě k inovativní společnosti 21. století založené na mezigenerační rovnosti, politické a ekonomické participaci, znalostech, udržitelnosti a integraci. Významným aspektem by měl být výzkum rozmanitosti a faktorů ovlivňujících sociální a politickou participaci.
2. Governance (vládnutí) – (evropská a mezinárodní). Governance, management a koordinační procesy na všech strukturálních úrovních politiky, ekonomiky a společnosti. Globální konkurenceschopnost závisí na strukturách governance, které jsou rozhodující pro vytvoření inovačního prostředí.
3. Paměť, identita a kulturní změna. Téma zahrnuje výzkum četných kulturních aspektů (včetně tradic a náboženství) v jejich historické a regionální rozmanitosti, potřeby vzdělávání ve 21. století, a jejich vliv na inovativní schopnosti společnosti.

MICHAL PACVONĚ,

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,

PACVON@TC.CZ

Rozhovor s prof. P. Mackem z fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity o projektech SSH

Brněnská fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity patří mezi nejúspěšnější české instituce v prioritě Socioekonomické a humanitní vědy (SSH) 7. RP. Navázala tak na úspěšné působení v 6. RP. O kvalitě výzkumu na fakultě svědčí, že úspěch nespočívá na jediném člověku, ani na jediném oboru. O jednom z úspěšných probíhajících projektů FSS MU jsme si povídali s prof. PhDr. Petrem Mackem, CSc.

ECHO: Mohl byste stručně představit projekt PIDOP (Processes influencing democratic ownership and participation), na jehož řešení spolupracujete?

Macek: Jde o projekt, jehož cílem je prozkoumat psychologické, sociologické a politologické aspekty procesů, které souvisejí s občanskou a politickou participací mladých lidí v osmi zemích: Belgii, České republice, Itálii, Německu, Portugalsku, Švédsku, Velké Británii a Turecku. V každé ze zmíněných zemí na projektu pracuje tým vědců. U nás vznikl na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně a kromě mě ho tvoří psychologové Zuzana Petrovičová, Jan Šerek a Mojmír Tyrlik a také politologové Kateřina Vráblíková a Ondřej Císař. Jak už to u evropských projektů tohoto typu bývá, naše aktivity jsou dopodrobna naplánovány - kdy budeme provádět

teoretické analýzy, kdy empirický výzkum (jeho druhá fáze právě nyní probíhá) a kdy analýzu výsledků (na tu zbývá v časovém harmonogramu zoufale málo času, určitě však budeme ze získaných výsledků těžit i v dalších letech).

Náš výzkum se zaměřuje jak na majoritní mladou populaci (ve věku 16 až 26 let), tak i na minority a imigranty. Snažíme se popsat a vysvětlit, co vede mladé lidi k tomu, že mají či nemají (a fakticky spíše nemají) chuť participovat na politickém dění. Také nás zajímá, jaké formy politické a občanské participace považují za smysluplné, a které ne, jakou roli v tom hraje jejich nejbližší sociální prostředí (rodina, škola, zaměstnání), jakou média a jakou společenské organizace a další státní struktury. Projekt je koncipovaný na tři roky, končit bude v dubnu 2012.

ECHO: Jaká je vaše role v tomto projektu?

Macek: Jsem garantem tohoto projektu za Českou republiku, tzn. vedoucím zmíněného týmu. Znamená to, že se účastním vedení schůzek mezinárodního konsorcia a jsem zodpovědný za to, že výzkum bude v ČR probíhat podle plánu. Kromě toho jsem ale také vědcem, kterého zajímají psychické procesy, představy mladých lidí o spo-

lečenské a politické participaci a především to, co je motivuje (nebo nemotivuje) pro jejich společenskou angažovanost.

ECHO: Jak dalece je projekt v souladu s vašimi dlouhodobými výzkumnými záměry?

Macek: Problematika společenské a politické participace mladých lidí mě zajímá v kontextu širšího psychologického pohledu na současnou mladou generaci. Výzkumem adolescentů a mladých lidí se zabývám už třicet let. Navíc jsem byl v posledních sedmi letech řešitelem výzkumného záměru, který se uvedených témat těsně dotýká.

ECHO: Jak vznikla hlavní myšlenka projektu? Co jste podnikli pro své zapojení do projektu?

Macek: Myšlenka vznikla v diskusích se zahraničními kolegy, kteří se zabývají podobnou problematikou jako já. Jsem členem výboru Evropské asociace pro výzkum adolescence, každé dva roky se setkáváme na evropské konferenci. Pokud si dobře vzpomínám, první podnět pro tento výzkum přišel od prof. Bruni Zani z univerzity v Boloni. Oslovila mě a další kolegy z evropských zemí, s nimiž jsme se znali už z dřívějších konferencí a spolupracovali na dřívějších projektech: prof. Petera Noacka z univerzity v Jeně, prof. Hakana Stattina z univerzity ve švédském Örebro, prof. Michaela Borna z univerzity v Liege a prof. Isabel Menezes z univerzity v Portu.

ECHO: Jak vznikalo konsorcium?

Macek: To byl základ našeho konsorcia. Následně bylo rozšířeno o kolegy z Velké Británie (z univerzity v Surrey) a také o kolegy z Turecka (z univerzity v Ankaře). Musím říci, že jsme se trochu pragmaticky rozhodli, aby se šéfem konsorcia, a tedy hlavním koordinátorem celého projektu, stal někdo z kolegů z Velké Británie - této role se velmi dobře ujal prof. Martyn Barret, který měl už předchozí zkušenosti z evropských projektů. Jak jsem už zmínil, projekt byl původně koncipován mezi psychology. Postupně se však rozšiřoval do interdisciplinárního rozměru, což prosazoval především britský koordinátor. Tak do něj byli postupně vtaženi také sociologové, politologové a odborníci na sociální politiku.

ECHO: Jakým způsobem vnímali váš tým partneři z tzv. starých členských zemí?

Macek: Od počátku jako jednoho z partnerů, necítili jsme a necítím ani teď nějakou odlišnost oproti jiným týmům.

ECHO: 7. RP se prezentuje jako prestižní výzkumný program s velkým důrazem na vědeckou excelenci. Jaké jsou vaše zkušenosti?

Macek: To já mohu posuzovat v nějakém širším měřítku velmi obtížně. Nicméně, pokud jde o náš projekt, mohu bez nadsázky říci, že jde skutečně o špičkovou evropskou pracoviště, na kterých se realizuje psychologický výzkum mládeže. Doufám, že tato charakteristika se v určité míře dá vztáhnout i na naše pracoviště - Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny na FSS MU v Brně.

ECHO: Socioekonomické a humanitní vědy mají mezi ostatními vědami a také v 7. RP zvláštní pozici: přestože sdružují největší výzkumnou komunitu, má priorita SSH nejmenší rozpočet. Také zájem o zapojení do projektů je nejvyšší v celém 7. RP, což se bohužel odráží v nejnižší úspěšnosti, která se u posledních výzev pohybuje kolem 8%. Jakou roli hrál tento faktor při přípravě vašeho projektu a jak jste vnímali vysokou konkurenci?

Macek: Tím jsem se jako člen konsorcia při přípravě projektu nijak zvlášť nezabýval. Od počátku jsme ale měli problém s plánováním financí. Tříletý projekt pro osm zmíněných zemí se musel svým rozpočtem "vejít" do částky 1,5 mil. €. Z výčtu zemí zastoupených v konsorciu je zřejmé, že Česká republika je jedna z „nejlevnějších“ zemí. Při finalizaci výzkumného projektu jsme však škrtali všichni rovným dílem. Také týmy jsou z hlediska kapacity vyvážené (s výjimkou britských koordinátorů), takže při rozumném pohledu jsem žádnou újmu či „ústrky“ nepocítoval a nepocítuji.

ECHO: Jak probíhá řešení projektu? Jaké máte zkušenosti s komunikací mezi partnery a s koordinací projektu?

Myslím, že postupujeme podle plánu, každý rok se scházíme (nejen garanti pro jednotlivé země, ale i členové týmů) minimálně na dvou pracovních setkáních, diskutujeme společně (tj. napříč jednotlivými „work packages“) mnoho témat. Někdy je to zdoluhavý proces, maximum věcí se řeší demokratickou diskusí, koordinátor velmi nerad rozhoduje sám z pozice autority (kromě stanovování termínů pro řešení konkrétních úkolů). Jinak samozřejmě komunikujeme elektronicky, i tady platí, že spíše všichni se všemi. Ta transparentnost je příjemná, je však také pravda, že někdy zdoluhavá a nepřehledná.

ECHO: Na jaké problémy při řešení projektu narazíte?

Macek: Myslím si, že především na nedostatek času pro kvalitní řešení toho, co jsme si naplánovali. Jednotlivé kroky jdou za sebou ve velmi rychlém sledu, není čas se zastavovat a něco zkusit trochu jinak, než bylo předem naplánováno. A také finanční rozpočet je „na hraně“ únosnosti. Nepočítali jsme také s tím, že vinou kursových změn může být aktuální částka v českých korunách nižší, než jakou jsme si vzhledem k nákladům naplánovali. Ty rozdílly díky kursovým změnám nejsou nezanedbatelné.

ECHO: Je pro vás 7. RP zásadním zdrojem prostředků?

Macek: Ne, bohužel tomu tak není. Jak vyplývá z výše uvedeného, máme opravdu co dělat, abychom dostali výzkumným cílům. Projekt 7. RP pro nás znamená především sociální kapitál – vytvoření excelentní výzkumné sítě, otevřené vědecké komunikace, synergické efekty v nápadech, škola, jak dělat interdisciplinární výzkum, atd. – to jsou jedinečné přínosy tohoto projektu. Finančně na něm ale určitě nezbohatneme. Pro mě a především pro moje mladší kolegy však znamená cestu k novým příležitostem – projektům, grantům. Alespoň v to doufám.

ECHO: Co byste poradil kolegům, kteří se chtějí zapojit do projektu priority SSH?

Macek: Aby o tom komunikovali se zahraničními kolegy, kteří jsou v určitém tématu (oboru) excelentní. Aby hledali cesty a cestičky, jak mezinárodně spolupracovat – zpočátku třeba přes společná symposia na významných mezinárodních konferencích, dále přes dílčí projekty (výzkumné, publikační). To vše zahrnuje i komunikační a myšlenkové procesy, které vedou ke zrodu nových nápadů pro nové – větší a mezinárodní – projekty. Neříkám, že je to jediná cesta. Stejně tak je důležité publikovat v mezinárodních impaktovaných časopisech, pak si vás někdo snáze všimne a komunikace směřující k projektům je zase nastartována. Takže nemám v rukávu žádné zvláštní nápady a cesty, je to jen běžná vědecká práce a její komunikace v odborné komunitě. To je opravdu důležité.

Forum Life Science - 7. mezinárodní kongres a představení firem v oblasti biotechnologií a biomedicínského výzkumu

V pořadí již sedmý mezinárodní kongres spojený s prezentací firem se konal ve dnech 23. – 24. března 2011 Německu, v prostorách Technické univerzity Mnichov v Garchingu. Odborně byl rozdělen do tří paralelních sekcí: Pharma Development (oblast biomedicínského výzkumu a léků), Food and Nutrition (potravin a výživa) a Industrial Biotechnology (průmyslové biotechnologie).

Prezentací firem se účastnilo přes 90 vystavovatelů, z více než 90 % z Německa. Svě zastoupení měly jak velké farmaceutické firmy (např. Roche, Sanofi-Aventis), klastry (např. Biotechnologický klaster Bavorsko, chemický klaster Bayern), zástupci evropských sítí Enterprise Europe Network, výzkumná a inovativní centra univerzit, výzkumných institucí apod., Technická univerzita Mnichov, ETH Curich, Ludwig Maximilian univerzita Mnichov a řada dalších. Jaký byl obsah prvních dvou sekcí?

SEKCE PHARMA DEVELOPMENT

Na kongresu byla v oblasti biomedicínského výzkumu a léků věnována pozornost těm tématům výzkumu, které Evropská komise považuje za prioritní pro poslední dvě výzvy 7. RP a také jako perspektivní a nosná při přípravě 8. RP, kde ústřední myšlenkou tvorby priority Health bude personalizovaná medicína.

V bloku **Strategie pro nové terapie a translační výzkum** bylo v obecné rovině zdůrazněno, že současná evropská populace čelí obvykle kombinaci více chorob současně, které nemají jednoduchý genetický základ, a na jejich vznik, průběh, léčbu a následky má vliv i životní styl a okolní prostředí. Tyto faktory společně kladou nové otázky výzkumu a léčbě nemocí. V prezentacích byly zmíněny např. konkrétní inovativní postupy při léčbě diabetu či význam výzkumu vzácných chorob.

V bloku **Inovativní přístupy při hledání nových účinných látek potenciálních léků** byly představeny výsledky výzkumu potenciálních látek napomáhajících překonat BBB (blood-brain-barrier); 95 % současných léků nemá schopnosti tyto bariéry překonat. Dalším diskutovaným tématem byl současný stav a význam proteomiky při identifikaci možných látek pro vývoj nových léků, zejména v oblasti výzkumu rakoviny různého typu. Dále byly představeny výsledky výzkumu ribonukleových kyselin RNAs (mRNA, miRNA) a jejich role v metabolismu pankreatických b-buněk v játrech a syntéze cholesterolu.

Blok **Personalizovaná medicína a biomarkery** se zabýval významem nového pojetí v péči o pacienta - preventivní, prediktivní a personalizovanou péčí a zejména individualizovaným pohledem na pacienta. Hlavní záměry v této oblasti směřují k podpoře vývoje systému klinického rozhodování u významných chorob jako diabetes, vzácné choroby, chronické choroby, Alzheimerova choroba apod. Byly nastíněny možnosti a význam různých zobrazovacích metod v prevenci, prognóze, diagnostice a léčbě – mj. byl zdůrazněn násobný efekt kombinací dvou a více zobrazovacích metod, které „složí“ mnohem dokonalejší a objektivnější obraz o stavu pacienta. Účastníci byli seznámeni i s činnostmi evropské agentury pro poradenství v biomedicínském výzkumu, konkrétně s procesními postupy při formulaci klinických testů, a funkcí jejich poradních orgánů při přípravě návrhu nového postupu klinických testů. Prezentace tohoto bloku se zaměřily i na výzkum a vývoj látek, které identifikují významné faktory myokardiálního postižení infarktem, a následné procesy a identifikaci látek, které signálně informují o možné příhodě a pomáhají prevenci a léčbě, a dále na inovativní

a personalizovaný přístup k léčbě vybraných rakovin, např. metastatických melanomů.

V bloku **Kmenové buňky pro modelování chorob a léčbu** byl mj. diskutován problém výzkumu pluripotentních kmenových buněk, jež je významně ovlivněn možnostmi výzkumu kmenových buněk v jednotlivých členských státech EU (např. v Německu povolen vůbec není). Byly nastíněny postupy výzkumu a vývoje buněčných přípravků pro léčbu, zdůrazněna nutnost splnit etické požadavky na práci s kmenovými buňkami a zaručit vysokou kvalitu standardů a definovat klinická a logistická pravidla. Dále byl např. představen vývoj buněčných léků na bázi mezenchymatických kmenových buněk, který je v současnosti ve fázi klinických testů.

SEKCE FOOD AND NUTRITION

Také odborná sekce Potraviny a výživa přinesla náhled na danou problematiku z několika různých úhlů pohledu.

V prvním bloku přednášek byly diskutovány zejména **globální problémy a potřeby, které se promítají do vývoje nových produktů a strategií pro výživu**. Jedná se například o řešení deficiencie příjmu mikroživin a vitamínů v rozvojovém světě, ale také v ekonomicky vyspělých zemích. Je potřeba zaměřit se na nové přístupy ve výživě, které reflektují nejen růst světové populace, ale i změny životního stylu a dlouhodobé trendy, např. postupující urbanizaci nebo stárnutí populace. Klíčovým řešením pro zajištění adekvátního příjmu mikroživin je obohacení (fortifikace) potravin, a to nejen konvenčními způsoby, ale i uplatněním biofortifikace zemědělských produktů (metoda šlechtění, jejímž cílem je nárůst nutričních hodnot kulturních rostlin). Mikroživiny a vitamíny mají významný vliv v prevenci chorob. V posledních letech se např. výrazně zvýšil zájem vědců o roli vitamínu D při snížení rizika osteoporózy, přičemž deficiencí vitamínu D je postižena 1 miliarda světové populace.

Dalším diskutovaným problémem byla **deficience železa ve výživě a možnosti zvýšení jeho obsahu v loupané rýži**, která je základní potravinou velké části světové populace, pomocí transgenoz. Genové technologie mají potenciál přispět ke zvýšení nutriční kvality potravin, jejich lepší skladovatelnosti i k zajištění odolnosti rostlin k chorobám daleko efektivněji a rychleji než konvenční metody šlechtění. Rostlinná biotechnologie tak může výrazně přispět k zajištění globální potravinové bezpečnosti. V Evropě bohužel pro její širší využití stále existují legislativní bariéry, které nemají opodstatnění ve vědeckých zjištěních.

Další výzkum rostlinného genomu je předpokladem pro zlepšení tolerance plodin vůči stresu způsobenému abiotickými faktory, které nabývají na významu v důsledku klimatických změn. Pozornost je věnována také studiu molekulárních mechanismů, které regulují výnos. Budoucnost šlechtitelských strategií spočívá v nových metodách genetického inženýrství, jejichž příkladem je fúze protoplastů.

Druhý přednáškový blok byl věnován **spolupráci s rozvojovými zeměmi**, jejímž důsledkem je zlepšení kvality a bezpečnosti potravin produkovaných na místní úrovni a ekonomický přínos spočívající v zavádění efektivnějších technologií a manažersko-organizačních přístupů. Konkrétní příklady projektů uskutečněných v Nigerii, Nikaragui a Bhutánu jsou dokladem globální zodpovědnosti vyspělých zemí při řešení problémů rozvojových zemí.

Další bloky se věnovaly vztahu výživy a zdraví, jednalo se např. o perspektivě nutriční intervence a uplatnění metabolomiky pro časnou detekci diabetu 2. typu, metabolické studie vlivu životního stylu a výživy na dlouhodobost nebo zkoumání vlivu složek potravin na spektrum metabolitů.

Vážným problémem současné doby jsou **alergie**; v Evropě více jak 40% populace trpí alergií na pyly a zhruba 7% dětí alergií na některé druhy potravin. Zajímavé poznatky přinesl výzkum směřující k pochopení molekulárních základů alergií a strukturálních vazeb alergenů. Značná pozornost byla věnována **novým potravinářským technologiím a inovativním produktům** vyvíjeným s ohledem na trendy v prefe-

renci spotřebitelů, směřující k širšímu uplatnění přírodních produktů a složek. Byl představen potenciál některých opomíjených plodin (příkladem může být lupina) pro inovativní využití látek v nich obsažených v produkci funkčních potravin – v tomto konkrétním případě s pozitivním účinkem na snížení cholesterolu. Jednání bylo završeno představením perspektiv pro uplatnění inovativních potravinářských produktů na trzích.

JUDITA KINKOROVÁ, NAĀ KONIČKOVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
KINKOROVA@TC.CZ, KONICKOVA@TC.CZ

Novinky v oblasti patentu EU a evropského patentového soudu

Zvýšení konkurenceschopnosti evropských společností, zejména malých a středních podniků, nepochybně vyžaduje zavedení jednotného patentového systému na území EU. K dosažení tohoto cíle byl v nedávné době učiněn významný krok – bylo odsouhlaseno zavedení tzv. posílené spolupráce mezi těmi zeměmi EU, které se shodly na podmínkách jednotného patentového systému. Výsledkem jednotného patentového systému bude patent EU platný na území zemí EU participujících na posílené spolupráci.

POSÍLENÁ SPOLUPRÁCE

Posílená spolupráce je možnost daná Smlouvou o založení EU a Smlouvou o fungování EU a umožňuje skupině zemí EU přijmout společná závazná pravidla a tak pokračovat v integraci tam, kde není možné dosáhnout konsenzu na úrovni všech 27 členských zemí EU. V případě jednotného patentového systému se pro jeho zavedení vyjádřilo 25 z 27 zemí EU, proti byly Itálie a Španělsko. Hlavní příčinou nedosažení shody ohledně patentu EU na úrovni všech zemí EU je počet jazyků, v nichž má být budoucí patent EU platný. Jazykový režim patentu EU bude v systému posílené spolupráce založen na jazykovém režimu evropského patentu, jehož oficiálními jazyky jsou angličtina, němčina a francouzština. Existující evropský patent vyžaduje schválení uděleného patentu odděleně ve všech členských zemích Evropské patentové organizace (EPO) spolu s oficiálním překladem patentu do jazyka toho kterého členského státu EPO. Budoucí patent EU bude automaticky platný na území těch členských zemí EU, které participují na posílené spolupráci, a to v jazyku, v němž byl udělen. Důležitým aspektem plánovaného patentového systému je otevřená možnost přistoupení do posílené spolupráce neparticipujícím zemím EU. Přístup k patentu EU bude také umožněn podnikajícím subjektům z neparticipujících zemí EU.

SITUACE V OTÁZCE PATENTU EU PŘED BŘEZEM 2011

Jak již bylo detailně uvedeno v článku „Patent EU a evropský patentový soud - pokrok, nebo další stagnace?“ (viz ECHO 4-5/2010), EK připravila v červnu 2010 návrh nařízení o ujednáních o překladu pro patent EU, který byl postaven na aplikaci současného jazykového režimu evropského patentu a EPO. Rada ministrů ale nebyla následně schopna dosáhnout jednomyslné dohody týkající se jazykového režimu patentu EU. Proto několik členských států EU poté požádalo EK o vypracování jiného návrhu, který by otevřel cestu posílené spolupráce s cílem vytvořit jednotný patent EU. EK prezentovala návrh na vytvoření posílené spolupráce v oblasti patentu EU prosince 2010. Evropský parlament souhlasil se zavedením rozšířené spolupráce v únoru 2011. Začátkem března 2011 vyjádřila svůj souhlas kvalifikovanou většinou i Rada pro konkurenceschopnost. Teď je úkolem

EK vypracovat detailní návrh implementace systému posílené spolupráce v oblasti jednotného patentu včetně jazykových otázek.

EVROPSKÝ PATENTOVÝ SOUD

Zmíněný článek přinesl informaci o tom, že se Rada obrátila na Soudní dvůr EU se žádostí o posouzení kompatibility evropského práva a připravované mezinárodní smlouvy, na jejímž základě má být založen evropský patentový soud rozhodující o nárocích z patentů EU a evropských patentů. Soudní dvůr EU rozhodl v březnu 2011 o tom, že zřízení evropského patentového soudu podle navrženého textu mezinárodní smlouvy není v souladu s evropským právem. Existence evropského patentového soudu, v jehož kompetenci by mělo být například rozhodování o platnosti či neplatnosti patentů EU nebo ve sporech o patentovou ochranu, by v navržené podobě dle názoru Soudního dvora EU narušila rozložení pravomocí mezi institucemi EU. Tento nový soud, který by stál mimo institucionální a právní rámec EU, by měl mít právní subjektivitu dle mezinárodního práva. Evropský patentový soud by měl mít výlučnou pravomoc rozhodovat o žalobách např. fyzických a právnických osob v oblasti patentů EU (nároky z porušení patentů, otázky náhrady škody aj.), a tudíž by interpretoval a aplikoval i evropské právo, ne pouze samotnou mezinárodní smlouvu. To by mohlo ve svém důsledku vést například k ohrožení autonomie právního řádu EU; národní soudy by již neměly plnou jurisdikci v oblasti patentů a neměly by možnost se obracet na Soudní dvůr EU ve věci předběžných otázek. Soudní dvůr EU uzavřel, že návrh předmětné mezinárodní smlouvy je v rozporu se Smlouvou o založení EU a Smlouvou o fungování EU a vyžaduje změnu, příp. by muselo dojít ke změně výše uvedených smluv.

Stanovisko Soudního dvora EU o inkompatibilitě návrhu mezinárodní smlouvy o evropském patentovém soudu bylo vydáno ve velmi krátké době před zasedáním Rady pro konkurenceschopnost, na němž bylo schváleno založení posílené spolupráce v otázce patentu EU, a tudíž otevřena cesta dalšímu pokroku v této oblasti. Z výše uvedeného je pravděpodobné, že na rozdíl od posílené spolupráce v otázce patentu EU, bude založení evropského patentového soudu předcházet ještě řada jednání. EK se ale ve svém stanovisku vyjádřila, že vytvoření jednotné patentové ochrany je z právního hlediska něco jiného než evropský patentový soud a mezi těmito dvěma záležitostmi neexistuje žádné spojení. Bude proto určitě zajímavé sledovat, jak a zda se bude dále vyvíjet oblast patentu EU nezávisle na ohroženém evropském patentovém soudu.

JANA VAŇOVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
VANOVAJ@TC.CZ

Zelená kniha ukazuje cestu k financování výzkumu a inovací v EU

Jak již jsme v Echu několikrát konstatovali, současnou Evropou v oblasti výzkumu hýbe debata týkající se nové podoby financování výzkumu a inovací. Tato diskuse je reakcí na Zelenou knihu (*Green Paper – From Challenges to Opportunities: Towards a Common Strategic Framework for EU Research and Innovation funding*) zveřejněnou Evropskou komisí 9. února 2011 současně s pobídkou k veřejné diskusi nad problémy a otázkami v ní obsaženými. Tato veřejná konzultace byla ukončena 20. května 2011.

Výzkum a inovace jsou dle Zelené knihy klíčovými faktory nutnými k tomu, aby Evropa zvládla návrat k růstu a vyšší zaměstnanosti, boj proti klimatickým změnám, závislost na fosilních palivech, narůstající bezpečnostní rizika či problémy spojené se stárnutím populace. Zároveň je nutné přiznat, že Evropu její konkurenti v intenzitě výzkumu a vývoje často předstihují: v EU-27 roku 2009 představovaly investice do VaV 2,01 % HDP v porovnání s 2,77 % v USA (2008) a 3,44 % v Japonsku (2007).

Zelená kniha shrnuje poznatky vzešlé z průběžného hodnocení běžícího 7. RP, které potvrdilo jeho zásadní význam, ale při přípravě budoucích programů vyzývá k:

- vyjasnění cílů,
- snížení složitosti,
- zvýšení přidané hodnoty a zamezení duplikací a roztržštěnosti,
- zjednodušení účasti snížením administrativní zátěže,
- rozšíření účasti (malé a střední podniky - MSP, průmysl, nové členské státy, třetí země),
- zvýšení konkurenceschopnosti a společenského dopadu podpory EU.

Evropská rada na základě přezkumu rozpočtu a v souladu s cíli **strategie Evropa 2020** podpořila myšlenku společného strategického rámce, který by propojil celý soubor nástrojů pro výzkum a inovace. Ty totiž v současnosti fungují často nezávisle na sobě. Společný strategický rámec by umožnil vytvoření jednotného kontaktního místa se společnými IT nástroji či vypracování jednodušší a efektivnější struktury. Vzhledem k rozmanitosti financování pro celý inovační cyklus bude nezbytná určitá míra flexibility, která napomůže rovněž získání účastníků z řad podniků, zejména MSP. Zelená kniha volá i po větší synergii národních programů a zdůrazňuje úlohu politiky soudržnosti, konkrétně posílení strategické plánování, větší soustředění zdrojů a lepší využití pobídek.

Evropa 2020 a její další iniciativy vyzvaly k důraznějšímu zaměření budoucích programů financování na **řešení společenských problémů**. Je však třeba pečlivě vymezit problémy, u kterých mohou zásahy na úrovni EU skutečně pomoci. Unie inovací představila koncept Evropského inovačního partnerství s cílem propojit opatření na straně poptávky a nabídky při řešení společenských problémů. Jako příklad takového strategického přístupu může sloužit plán SET (Strategic Energy Technology Plan) s jasně definovanými prioritami, řídicí strukturou a hodnocením pokroku.

Zelená kniha se zabývá i otázkou **posílení konkurenceschopnosti** a opakuje často zmiňovaný problém týkající se přenosu výsledků výzkumu z laboratoří do aplikační fáze. Jako nezastupitelná se z tohoto pohledu jeví role průmyslu. V 7. RP byly představeny nové přístupy k posílení účasti průmyslu ve formě Evropských technologických platforem (ETP), které pomáhají definovat priority v příslušné oblasti, či Společných technologických iniciativ (JTI), které jsou založeny na partnerství veřejného a soukromého sektoru. Zkušenosti ukazují, že úspěch podobných iniciativ závisí na silné odpovědnosti zúčastněných stran a jednoduchém a efektivním řízení.

Zelená kniha zmiňuje i působení Evropského inovačního a technologického institutu (EIT) či Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP), který bere zvláštní zřetel na malé a střední podniky (MSP). Ty hrají díky své flexibilitě a pohotovosti významnou roli při vývoji novátorských výrobků a služeb. V 7. RP se na rozdíl od CIP doposud nepodařilo účast malých a středních podniků dostatečně povzbudit. Nekomplikovaná a rychlá prováděcí schémata by umožnila MSP i dalším účastníkům zkoumat nové nápady ve chvíli, kdy se objeví, a tím otevřít nové cesty k inovacím. Bylo by například možné vycházet z otevřených výzev a zjednodušených postupů předkládání návrhů projektů (jako tomu je v 7. RP u Future and Emerging Technologies – FET v prioritě Informačních a komunikačních technologií).

Velkou překážkou je v Evropě nízká úroveň soukromého financování výzkumu a inovací. Na základě dobrých zkušeností s „Risk sharing finance facility“ v 7. RP by měl budoucí program pro financování výzkumu plně využívat finančních nástrojů na podporu komercializace výsledků výzkumu, růstu inovativních podniků a investic do důležitých infrastruktur. Unie inovací vyzvala také k uvolnění kupní síly veřejného sektoru pomocí zadávání veřejných zakázek v předkomerční fázi. Zmíněna jsou i ocenění na podporu inovací spojená s finanční odměnou pro výzkumníky.

Hlavní odpovědnost za vytváření konkurenceschopné vědecké základny spočívá na členských státech. EU prostřednictvím různých iniciativ zaměřených na **vytváření Evropského výzkumného prostoru** (ERA) poskytuje této základně přidanou hodnotu. Založení Evropské výzkumné rady (ERC) bylo významným krokem ke zvýšení excelence evropské vědy. Zelená kniha pozitivně hodnotí také akce Marie-Curie na podporu mobility a spolupráce výzkumníků, stejně jako akce na podporu výzkumných infrastruktur a práci Evropského fóra pro výzkumné infrastruktury (ESFRI). V této souvislosti je důležitý další rozvoj e-infrastruktury, které umožní virtuální přístup k výzkumným zařízením a vědeckým informacím.

Co se týče mezinárodní spolupráce, patří programy financování EU k velmi otevřeným, tato otevřenost by však měla být opětována. To se týká nejen přístupu k financování, ale i přístupu na trh a ochrany duševního vlastnictví. U budoucích programů je nutné zvážit více diferencovaný přístup podle specifik různých typů třetích zemí a nalézt rovnováhu mezi cíli posílení konkurenceschopnosti a řešení globálních problémů.

Dne 10. června 2011 se v Bruselu uskutečnila konference k ukončení veřejné konzultace a k projednání jejích výsledků. U této příležitosti bude rovněž oznámen název nového programu pro výzkum a inovace EU, který vzejde ze soutěže vyhlášené Evropskou komisí. EK plánuje přeložit formální legislativní návrh společného strategického programu pro výzkum a inovace do konce roku 2011.

Další informace:

Zelená kniha: http://ec.europa.eu/research/csfr/index_en.cfm?pg=documents

SET plán: http://ec.europa.eu/energy/technology/set_plan/set_plan_en.htm

Strategie 2020: <http://ec.europa.eu/europe2020/>

Unie inovací: <http://ec.europa.eu/research/innovation-union/>

JANA ČEJKOVÁ,

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,

CEJKOVA@TC.CZ

Historie působení **Technologické agentury České republiky** (dále jen TA ČR) je prozatím krátká. TA ČR byla založena zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Zákon), s účinností od 1. července 2009. TA ČR tak tvoří vedle Grantové agentury ČR další organizační složku státu, která hospodáří samostatně s účelovými a institucionálními prostředky přidělenými ze státního rozpočtu na oblast výzkumu a vývoje. Hlavní úlohou TA ČR je v souladu se Zákonem připravovat a implementovat programy aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, a tím přispívat ke zvyšování konkurenceschopnosti a hospodářskému růstu České republiky.

Jak z uvedeného zaměření vyplývá, TA ČR klade při poskytování účelové podpory na řešení programových projektů především důraz na to, aby realizované projekty měly vysoký aplikační potenciál pro praxi. TA ČR má sídlo v Praze. Výkonným orgánem, který řídí TA ČR, je předsednictvo v čele s Ing. Karlem Klusáčkem, CSc., MBA. Vlastní chod TA ČR zajišťuje Kancelář TA ČR, která má v současné době 19 pracovníků. Informace o činnosti TA ČR a jednotlivých programech jsou k dispozici na www.tacr.cz.

PROGRAMY TECHNOLOGICKÉ AGENTURY ČESKÉ REPUBLIKY

TA ČR připravila a v minulém roce úspěšně vyhlásila program ALFA, zaměřený na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje zejména v oblasti progresivních technologií, materiálů a systémů, energetických zdrojů a ochrany a tvorby životního prostředí a dále na podporu v oblasti udržitelného rozvoje dopravy. Mezi uchazeči byl o tento program mimořádný zájem a do veřejné soutěže bylo v první výzvě podáno celkem 657 návrhů projektů a z toho jich bylo po odborném posouzení vybráno k podpoře 249. V současné době se připravuje vyhlášení druhé výzvy tohoto programu.

Kromě programu ALFA v roce 2010 pracovníci Kanceláře TA ČR pracovali na přípravě dalších tří samostatných programů, které byly v lednu r. 2011 předloženy ke schválení do vlády a vládou schváleny:

- Program Technologické agentury ČR na podporu rozvoje dlouhodobé spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích mezi veřejným a soukromým sektorem „Centra kompetence“,
- Program veřejných zakázek ve výzkumu, experimentálním vývoji a inovacích pro potřeby státní správy „BETA“,
- Program na podporu aplikovaného společenského výzkumu a experimentálního vývoje „OMEGA“.

PROGRAM OMEGA

Program OMEGA je zaměřený na podporu projektů aplikovaného společenského výzkumu a vývoje. Hlavním cílem programu OMEGA je posílení výzkumných aktivit v oblasti aplikovaných společenských věd a uplatnění jejich výsledků pro zvýšení konkurenceschopnosti ČR, zvýšení kvality pracovního i celkového života jejích obyvatel a vyvážený socioekonomický rozvoj společnosti. Program reaguje na výzvy aplikovaného společenského výzkumu identifikované v Prioritách rozvoje české společnosti (priorita č. 8), které jsou součástí Priorit aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ČR na léta 2009 – 2011, uvedených v Národní politice výzkumu, vývoje a inovací ČR na léta 2009 – 2015. Výjimkou je průřezová oblast národní a kulturní identity, která bude v období trvání programu podporována prostřednictvím Programu aplikovaného výzkumu

a vývoje národní a kulturní identity („NAKI“) vyhlášeného Ministerstvem kultury. Program OMEGA nebude zahrnovat také specifické oblasti výzkumu a vývoje, které budou v souladu s Reformou systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR, schválené usnesením vlády č. 287 ze dne 26. 3. 2008, řešeny prostřednictvím účelové podpory Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany.

SPECIFICKÉ CÍLE

Cílem programu bude zvýšit množství aplikací společenského výzkumu a vývoje v praxi a vytvořit výsledky, které umožní:

- Vytvořit a zavést nové postupy pro zefektivnění využitelnosti stávajících veřejných politik na centrální, krajské i místní úrovni; připravit a zajistit nové postupy pro zavedení a uplatňování nových veřejných politik v ČR v kontextu realizace společných politik EU.
- Vytvořit a zavést nové postupy pro prosazení a uskutečňování českých veřejných zájmů.
- Připravit a zavést nové postupy pro cílený rozvoj ČR a jejích regionů, pro posílení její pozice v EU v rámci probíhajícího evropského integračního procesu.
- Vypracovat a zavést nové postupy a metody pro analýzu a vyhodnocení sociálních, ekonomických problémů a jejich dopadů na udržitelný rozvoj společnosti, dopadů sociálně-ekonomického rozvoje společnosti na životní prostředí.
- Vytvořit a zavést nové postupy, vyvinout nové metody a systémy pro hodnocení dopadů státních zásahů na hospodářský a společenský vývoj.
- Vyvinout nové postupy a systémy pro predikci ekonomického vývoje a zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky ČR v rámci globalizovaného prostředí, pro sledování a analýzu dopadů regulace bankovních a finančních trhů v ČR.
- Připravit a zavést nové postupy a metody pro omezení negativních dopadů probíhajících sociálně-stratifikačních procesů v české společnosti a pro zmírnění vznikajících sociálních nerovností (nové postupy a metody pro sledování proměn sociálního rozvrstvení české společnosti a rozdílů v životní úrovni a způsobu života obyvatel a pro společenskou regulaci těchto sociálních rozdílů a nerovností).
- Vypracovat a zavést nové postupy a metody pro omezení negativních dopadů demografického vývoje v ČR.
- Vytvořit a zavést nové postupy, metody a systémy pro rozvoj lidského kapitálu a pro zefektivnění stávajícího systému vzdělávání v ČR.

OČEKÁVANÉ PŘÍNOSY A VÝSLEDKY

Program OMEGA předpokládá definování výzkumných témat řešitelskými týmy (tzv. princip bottom-up), které nabízejí aplikační sféře řešení problémů s akcentem na:

- Zvýšení efektivity působení veřejných politik v ČR na všech úrovních.
- Formulaci priorit a opatření veřejné politiky regionálního rozvoje ČR.
- Posílení pozice ČR v Evropské unii v rámci probíhajícího evropského integračního procesu.
- Identifikaci příčin a důsledků probíhajících socioekonomických a environmentálních jevů, formulace priorit, opatření a nástrojů pro zvýšení kvality života obyvatel ČR.
- Optimalizaci státních zásahů a redukce jejich negativních dopadů na hospodářský a společenský vývoj v ČR a na kvalitu ŽP.
- Zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky v evropském i mezinárodním kontextu.

- Zvýšení efektivnosti systému vzdělávání v ČR.
- Stanovení priorit a opatření sociální politiky ČR pro řešení sociálních nerovností, chudoby a sociální exkluze určitých skupin obyvatelstva.
- Redukci negativních dopadů populačního vývoje, aktivizace populace seniorů a zvýšení kvality jejich života.

O dotace budou moci v programu OMEGA žádat podniky i výzkumné organizace, podporována bude jejich spolupráce na společných projektech. Výsledky podpořených projektů by měly nalézt praktické uplatnění v řadě společenských oblastí a přispět k zefektivnění konceptů, metodické a rozhodovací činnosti v sociálně-ekonomických oblastech života společnosti. Projekty základního výzkumu nebudou z programu OMEGA podporovány.

Trvání programu OMEGA je navrženo na 6 let (na období 2012 – 2017), s termíny vyhlášení veřejných soutěží v letech 2011, 2013 a 2015. Minimální délka trvání podporovaných projektů je navržena na 12 měsíců, maximální na 24 měsíců. Na celou dobu trvání programu OMEGA je uvažováno s celkovou částkou podpory ve výši 309 mil. Kč, která tvoří veřejné výdaje z rozpočtové kapitoly TA ČR. Ve veřejné soutěži bude v první výzvě mezi příjemce rozdělena nejvýše 51,5 mil. Kč.

Uchazeči mohou žádat o dotaci ve výši až 3 mil. Kč na projekt s tím, že maximální míra podpory na jeden projekt v průměru za všechny příjemce dohromady činí 80% celkových uznaných nákladů. Tato míra je platná i pro projekt realizovaný pouze výzkumnou organizací. Minimální podíl prostředků ve výši 20%, které musí příjemce a další účastníci projektu společně vynaložit na dofinancování projektu, by měl motivovat příjemce

podpory k efektivnějšímu využití veřejné podpory při realizaci projektu. Příjemci podpory, s výjimkou výzkumných organizací, musí uvedených 20% prostředků nutných na spolufinancování hradit ze soukromých zdrojů. Výzkumné organizace mohou tyto prostředky na spolufinancování hradit také z veřejných prostředků, pokud to neodporuje pravidlům pro poskytnutí těchto veřejných prostředků (prostředky institucionální povahy).

FORMA OČEKÁVANÝCH VÝSLEDKŮ

V programu OMEGA budou podporovány projekty, jejichž řešení přispěje k plnění stanovených cílů programu a které odůvodněně dávají předpoklad dosažení následujících druhů výsledků dle platné Metodiky a Rejstříku informací o výsledcích (platných v době uplatňování výsledku). Předpokladem úspěšného řešení projektu bude dosažení následujících druhů výsledků: **N** – certifikované metodiky a postupy, včetně specializovaných map s odborným obsahem; **R** – software; **H_{leg}** – výsledky promítnuté do právních předpisů a norem a **H_{neleg}** – výsledky promítnuté do směrnic a právních předpisů nelegislativní povahy závazné pro kompetenčně příslušný orgán; **V** – výzkumné zprávy.

Prvořadými uživateli výsledků Programu budou vzhledem k jeho zaměření a definovaným cílům organizační složky státu, územně samosprávné celky a veřejné či soukromé subjekty, působící v různých společenských oblastech, které budou výsledky využívat na základě uzavřené smlouvy o využití výsledků, v souladu s podmínkami Rámce Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací.

GABRIELA KOHLÍČKOVÁ,

TECHNOLOGICKÁ AGENTURA ČR, KOHLICKOVA@TACR.CZ

Evropská výzkumná rada (ERC) zavádí nové grantové schéma

Evropská výzkumná rada (ERC) otevřela 29. března první výzvu pro podávání návrhů projektů, jejichž cílem je otestovat potenciál komerčního využití výsledků hraničního výzkumu. Zavedením tzv. „zkoušky konceptu“ (ERC Proof of Concept, PoC) chce ERC posílit inovační potenciál projektů, které financuje. Jen na rok 2011 vyčlenila 10 mil. €. Vysoce rizikový hraniční výzkum, podporovaný ERC od roku 2007, nezřídka vede k novým objevům a nečekaným výsledkům - vědeckým poznatkům či novým technologiím - které mohou mít v řadě případů potenciál komerčního využití. Ve snaze zajistit maximální využití excelentních myšlenek, které financuje, se ERC rozhodla podpořit úspěšné držitele grantů ERC v nejranější fázi komercializace výstupů jejich výzkumných aktivit, kdy je nápad s potenciálem pro uplatnění na trhu potřeba ověřit testováním či vytvořením prototypů, identifikovat relevantní trhy a zajistit ochranu duševního vlastnictví (formou patentů, licencí apod.). Výsledkem „zkoušky konceptu“ by měl být komplexní „balíček“, který hlavní řešitel bude moci prezentovat relevantním investorům. Grant tak přispěje ke stanovení životaschopnosti námětu, k ochraně duševního vlastnictví a umožní napojení na pozdější fázi financování.

Nové schéma je určeno výhradně držitelům grantů ERC. Hlavní řešitelé (Principal Investigators, PI) projektů ERC, které stále běží, popř. skončily v době kratší než 12 měsíců před datem zveřejnění výzvy, mohou získat grant ve výši až 150 tis. € na dobu jednoho roku. Návrh projektu musí zásadním způsobem vycházet z výsledků výzkumu realizovaného v prostřednictvím uděleného grantu ERC. Mezi námětem na „zkoušku konceptu“ a ERC projektem musí být jasný vztah. Příjemci grantů jsou právnické osoby (univerzity, výzkumné organizace či podniky) z EU, popř. ze země asociované k 7. RP, které uzavřou s hlavním řešitelem

smlouvu minimálně na dobu trvání projektu a zavázá se, že mu poskytne adekvátní podmínky pro realizaci projektu vč. nezávislosti v řízení projektu a správě finančních prostředků poskytnutých ERC.

Přestože řada hostitelských organizací má vlastní technologická a inovační centra, ne vždy musí disponovat patřičnou dílčí expertizou v oblasti transferu technologií. V takovém případě bude možné v souladu s finančními pravidly 7. RP omezenou část aktivit projektu subkontrahovat třetím stranám (např. sběr dat, průzkum trhu, technickou asistenci, testování apod.). Stěžejní aktivity (tj. management projektu a jeho koordinace, vyhodnocování dat a informací nutných k tvorbě strategických rozhodnutí či vytvoření adekvátního obchodního plánu a zvolení strategie ochrany duševního vlastnictví) však musí zůstat v kompetenci hlavního řešitele.

Hodnocení projektů proběhne podle tří kritérií, tj. inovační potenciál, kvalita projektu a rozpočet. Úspěšný projekt musí projít všemi třemi kritérii. Hodnotiteli budou externí experti z národních technologických a inovačních center, veřejných institucí, ministerstev, oddělení technologického transferu univerzit apod. Nebude prováděna vědecká evaluace, hodnotitelé pouze posoudí, zda plán na prověření konceptu je přiměřený, akceptovatelný a proveditelný. Výzva bude mít dvě uzávěrky (15. června a 8. listopadu 2011). Další informace jsou k dispozici na stránkách CORDIS (<http://cordis.europa.eu>) a ERC (<http://erc.europa.eu>).

PETRA PERUTKOVÁ,

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,

PERUTKOVA@TC.CZ

Národní podpora českým řešitelům projektů ARTEMIS a ENIAC

Finanční mechanismus projektů společných technologických iniciativ ARTEMIS a ENIAC je založen na kombinaci financování z EU (příspěvek z rozpočtu 7. RP), národních zdrojů (z rozpočtu příslušných ministerstev) a vkladů průmyslových partnerů (tzv. nepeněžní příspěvky). Česká republika se zavázala financovat české předkladatele nejlépe hodnocených mezinárodních projektů již od prvních výzev ARTEMIS a ENIAC vyhlášených v roce 2008. V současné době probíhá v obou programech první nebo druhý stupeň čtvrté výzvy a čeští řešitelé projektů ARTEMIS a ENIAC mají, za splnění určitých podmínek, možnost získat od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy příspěvek ze státního rozpočtu (dále „národní financování“) na náklady vzniklé v souvislosti s realizací jejich projektu.

Národní financování projektů ARTEMIS a ENIAC je poskytováno z rozpočtu MŠMT, které pro každou mezinárodní výzvu k předkládání návrhů projektů definuje částku určenou pro české účastníky a kritéria způsobilosti účasti v projektech. Tyto konkrétní podmínky jsou vyhlášeny každoročně s novou výzvou. Jednou z podmínek je, že v návrhu mezinárodního projektového konsorcia musí být zastoupeni minimálně dva čeští předkladatelé, a to vždy v kombinaci (minimálně) jedna veřejná výzkumná instituce nebo univerzita a alespoň jeden partner ze soukromé sféry (malý, střední nebo velký podnik). Návrhy projektů, které projdou mezinárodním hodnocením, jsou vyhodnoceny ze strany společného podniku ARTEMIS/ENIAC panelem expertů obdobně jako v 7. RP. Následně vstupují do hry národní závazky financovat své účastníky. S ohledem na vyšší prostředků, kterou ČR do příslušné výzvy vkládá, jsou ze seznamu nejlépe mezinárodně hodnocených projektů vybráni čeští účastníci, kteří získají národní financování (kombinace zdrojů – společný podnik a národní financování). Tato skutečnost dává společnému podniku mandát k zahájení negociace vybraných mezinárodních projektů s účastí

českých partnerů. Výsledkem negociací je konečná podoba tzv. technické přílohy. Tento proces zpravidla trvá několik měsíců.

Pro získání národního financování musí uchazeč podat žádost na MŠMT (v souladu s Pravidly pro poskytování institucionální podpory na projekty ARTEMIS a ENIAC), a to prostřednictvím elektronické aplikace specificky určené pro tyto projekty. Schválení žádosti (vydání Rozhodnutí o poskytnutí prostředků) je nutnou podmínkou pro následný podpis grantové dohody se společným podnikem a zahájení realizace projektu. Tyto kroky jsou současně nutnou podmínkou k tomu, aby společný podnik ARTEMIS a ENIAC mohl poskytnout řešitelům rezervované spolufinancování z prostředků 7. RP. Jeho výše je v dosavadních čtyřech výzvách neměnná, a to 16,7% z celkových uznatelných nákladů pro všechny typy příjemců v ČR s uzavřenou národní grantovou dohodou.

Role národního poskytovatele je nezastupitelná i v následném průběhu řešení projektu, kdy MŠMT představuje zprostředkovatele informací o řešení projektu a čerpání nákladů ve vztahu k společnému podniku ARTEMIS nebo ENIAC.

Více informací je k dispozici na <http://www.artemis-ju.eu/>, <http://www.eniac.eu/>, <http://www.fp7.cz/> (sekce Společné technologické iniciativy), <http://www.oko-ist.cz/> a MŠMT (odbor mezinárodní spolupráce ve VaV; RNDr. Jana Bystřická).

(Autorka děkuje RNDr. Janě Bystřické a Ing. Jiřímu Kadlecovi, CSc., za komentáře při přípravě tohoto článku.)

KATEŘINA RAKUŠANOVÁ,
TECHNOLOGICKE CENTRUM AV ČR,
RAKUSANOVA@TC.CZ

První průběžné hodnocení společných technologických iniciativ ARTEMIS a ENIAC

Obdobně jako bylo v průběhu minulého roku vypracováno střednědobé hodnocení 7. RP, nechala si Evropské komise (EK) vypracovat první průběžné hodnocení všech společných technologických iniciativ (dále JTIs, Joint Technology Initiatives) i z důvodu zakotvení tohoto faktu v nařízeních zakládajících jejich existenci. Jako první bylo vypracováno hodnocení ICT iniciativ zaměřených na vestavné počítačové systémy (ARTEMIS) a nanoelektroniku (ENIAC). Následovalo zhodnocení iniciativy pro inovativní léčiva (IMI), letectví (Clean Sky) a na jaře letošního roku bylo uveřejněno hodnocení poslední JTÍ, iniciativy pro palivové články a vodík (FCH). Následující článek shrnuje hlavní výstupy prvního hodnocení obou ICT iniciativ.

První hodnocení JTIs ARTEMIS a ENIAC vypracoval hodnotící panel dle zadání Evropské komise (EK) v průběhu roku 2010. Předsedou panelu se stal Wulf H. Bernotat (dříve vykonávaný ředitel E.ON AG), jeho zpravodajem pak Bob Malcolm (Ideo Ltd.). V panelu byli dále přítomni zástupci akademické i průmyslové sféry a zahrnoval např. i zástupce Kalifornské univerzity. Podle zadání EK bylo cílem práce expertů zhodnotit dosavadní fungování JTIs s ohledem na relevanci (zhodnocení platnosti předpokladů, za kterých byly obě JTIs založeny), efektivitu (posouzení míry, do jaké je pravděpodobné, že ARTEMIS a ENIAC dosáhnou ve stávajícím uspořádání a období stanovených cílů), výkonnost (zvážení kvality a účinnosti

řízení a fungování JTIs) a kvalitu výzkumu (prozkoumat excelenci výzkumu pocházející z projektů JTIs a jejich příspěvek ke kvalitě výzkumu světové úrovně).

VÝSLEDKY HODNOCENÍ

Hodnotící panel došel ve své zprávě k následujícím zjištěním. Původní motivy pro založení JTIs jsou stále platné, přičemž JTIs přispívají ke zvyšování strategických investic do VaV a k urychlování inovací na evropské úrovni a k růstu evropské konkurenceschopnosti. Zásadním přínosem obou JTIs je jejich trojstranná struktura tvořená Evropskou unií (prostřednictvím EK), členskými státy a příslušnými průmyslovými sdruženími (ARTEMIS-IA, AENEAS). Tato struktura je mezi JTIs ojedinělá a velmi pozitivně hodnocená. I po vědecké stránce jsou JTIs přínosné, v jejich rámci bylo zahájeno několik významných mezinárodních výzkumných projektů, které naplňují výzkumnou agendu obou JTIs. Mezi další pozitivita JTIs zahrnul panel zapojení nových států, nových organizací, navázání nových spoluprací či širší nabídku VaV projektů v příslušných tématech. Vedle výše uvedených pozitivních zjištění přichází panel také s řadou negativních nálezů, což bývá u takovýchto zpráv spíše výjimečné. Za hlavní výtku lze považovat, že finanční příspěvky ze strany členských států jsou výrazně nižší, než bylo původně očekáváno, a v některých

případech nepostupují členské státy v souladu s nařízením zakládajícím JTIs. Ani jedna z iniciativ nevěnuje dostatek pozornosti evropským strategickým cílům a současně některé členské státy zklamaly při propojování národních zájmů a strategických agend JTIs. Pokud jde o závazky průmyslu, ani ty nebyly dostatečně dodrženy ve vztahu ke strategickému směřování a řízení JTIs. Jako problematické se také ukazuje nejasné oddělení obou JTIs od obdobných iniciativ v rámcových programech a klastrech Eureka (Eureka - evropská spolupráce v oblasti aplikovaného a průmyslového VaV, klastry Eureka - evropské strategické projekty řízené konsorcií průmyslových podniků, které se zaměřují na rozvoj a komerční využití nových technologií). Zásadní kritiku si podle panelu zaslouží také administrativní požadavky související s finančním nařízením, které tak brání naplňování strategických cílů JTIs.

Hodnotící panel rozděluje navržená doporučení na obecná a dále určená pro členské státy, průmyslová sdružení, EK, společné podniky a pro koordinaci JTIs - Eureka. První obecné doporučení se týká příští generace JTIs (po roce 2013) a panel v něm konstatuje, že budoucí JTIs v doménách vestavných počítačových systémů a nanoelektroniky by měly pokračovat ve trojstranné struktuře tak, jako tomu je doposud.

DOPORUČENÍ PRO ČLENSKÉ STÁTY

Všechna čtyři doporučení určená pro členské státy by měla být realizována v co nejbližší době. Na prvním místě se jedná o rozpočtové závazky ze strany jednotlivých členských států, které by měly být plánovány na více let dopředu pro zajištění větší jistoty a usnadnění řízení JTIs a jejich výzev. Současně by členské státy mohly předem určovat, jaká témata ve vypsání výzev jsou pro ně klíčová a budou z jejich strany přednostně financována. Další kritérium se týká dodržování nařízení Rady zakládající JTIs, kdy řada členských států neharmonizuje své procesy (uzavírání grantových dohod, rozdělování finančních příspěvků příjemcům) s ostatními státy či s EK samotnou. Hodnotící panel také doporučuje, aby členské státy společně provedly benchmarking a srovnávací studie.

DOPORUČENÍ PRO PRŮMYSLOVÁ SDRUŽENÍ

Průmyslovým sdružením je v první řadě doporučováno zhostit se vedoucí role při vytváření procesů, které by monitorovaly pokrok směrem k stanoveným cílům JTIs. Dále by měla průmyslová sdružení připravovat akční plány podporující dosažení cílů stanovených ve strategických agendách JTIs. V neposlední řadě by měla průmyslová sdružení mnohem lépe spolupracovat s „klienty“ JTIs.

DOPORUČENÍ PRO EK

Doporučením s okamžitou účinností, které hodnotící panel adresuje EK, je vytvoření mechanismů pro sběr dat, která podpoří a potvrdí přínosy JTIs. Tato data by se současně měla stát základem pro budoucí hodnocení založené na důkazech („evidence-based“) a hodnocení dopadu

JTIs. Ostatní doporučení pro EK se týkají další generace JTIs. Na základě prvního, od kterého se odvíjí ostatní, by EK měla vést přípravu nového nařízení, které se bude týkat JTIs a které bude alternativní k aktuálnímu finančnímu nařízení a nařízení o zaměstnancích evropských institucí. Toto nařízení by také mělo umožnit JTIs podporu jiných inovačních aktivit než pouze VaV a přijímání finančních prostředků také z jiných zdrojů. Na základě tohoto nařízení by EU ve strategických případech mohla poskytnout dodatečné finanční příspěvky do vyhlášených výzev a společné podniky by měly mít možnost žádat úhradu některých svých operačních nákladů také od svých nečlenů.

DOPORUČENÍ PRO SPOLEČNÉ PODNIKY

Pokud jde o aktuální situaci, doporučení pro společné podniky se týkají zejména procesu hodnocení a výběru podávaných návrhů projektů. V první řadě by při hodnoticích procedurách měl být dán větší důraz na strategické evropské cíle, současně by se měl vytvořit proces pro co nejrychlejší zpětnou vazbu navrhovatelům projektů, která prozatím chybí. Pro příští generaci JTIs by se měl (ve spolupráci s EK) vytvořit mechanismus pro pokrytí operačních nákladů také od příjemců, kteří nejsou členy JTIs.

DOPORUČENÍ PRO KOORDINACI JTIs – EUREKA

Závěrečné doporučení hodnotícího panelu se týká vztahu obou JTIs ke klastrům Eureka (ITEA, CATRENE). Panel doporučuje lepší koordinaci obou iniciativ, ale současně nepodporuje propojení klastrů s JTIs. Podle expertů by však toto propojení mělo zůstat dlouhodobým cílem obou aktivit.

EK přijala první průběžné hodnocení JTIs ARTEMIS a ENIAC ve své zprávě z konce roku 2010 a vymezuje v něm také navazující opatření. Současně uvádí, že v prvním pololetí roku 2011 připraví sdělení, v němž předloží své celkové závěry k hodnocením všech JTIs a průběžným posouzením partnerství veřejného a soukromého sektoru realizovaných v rámci Plánu obnovy.

Dokumenty:

First Interim Evaluation of the ARTEMIS and ENIAC Joint Technology Initiatives (http://ec.europa.eu/dgs/information_society/evaluation/rtd/jti/artemis_and_eniac_evaluation_report_final.pdf)

Zpráva EK:

První průběžné hodnocení společných technologických iniciativ ARTEMIS a ENIAC (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0752:FIN:CS:PDF>)

LENKA HAVLÍČKOVÁ,

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,

HAVLICKOVA@TC.CZ

Výsledky třetí výzvy programu společných technologických iniciativ ARTEMIS JU a ENIAC JU

Společné technologické iniciativy ARTEMIS a ENIAC jsou zaměřeny na vývoj a aplikace vestavných systémů a mikroelektroniky. Oba tyto obory mají v Evropě i u nás stále značný ekonomický potenciál. Oba společné podniky vypisují každoročně výzvy, ve kterých se skládají jak zdroje 7. RP, tak národní zdroje a vklady účastníků projektů.

V roce 2009 bylo v programech JU ARTEMIS a ENIAC spolufinancováno prvních pět účastí ČR ve třech mezinárodních projektech s počátkem řešení v roce 2009 s celkovou podporou ze státního rozpočtu ČR v úhrnné výši 41 476 tis. Kč. V roce 2010 bylo v programech JU ARTEMIS a ENIAC financováno dalších 21 účastí ČR s počátkem řešení projektů v roce 2010,

s podporou ze státního rozpočtu ČR v úhrnné výši 159 508 tis. Kč (zdroj: databáze CEP, projekty 7H).

Účastníkům z ČR se tak podařilo vstoupit do celoevropských projektů v rozsahu srovnatelném s technologicky vyspělými členskými zeměmi EU-15. Česká republika tím získala v oblasti vestavných systémů a mikroelektroniky určitou konkurenční výhodu v porovnání s ostatními novými členskými zeměmi EU-12.

VÝSLEDKY TŘETÍ VÝZVY ARTEMIS JU V ROCE 2010

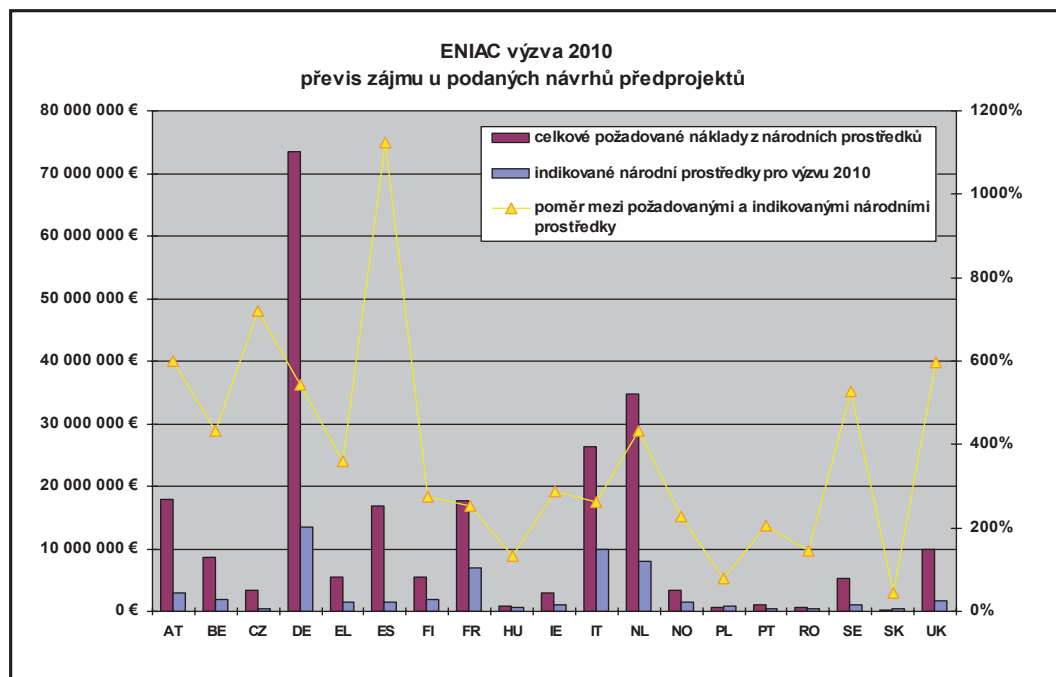
K uzávěrce výzvy 1. 9. 2010 bylo podáno 47 návrhů projektů. V těchto 47 celoevropských konsorciích byly organizace z ČR zastoupeny ve 14 návr-

zích, a to celkem ve 32 účastech (14 účastí univerzit, 3 účastí v. v. i. a 15 účastí firem z ČR). Po ukončení negociací s ARTEMIS JU jsou týmy z ČR zapojeny ve 2 projektech způsobilých pro spolufinancování ze státního rozpočtu od roku 2011. Jde celkem o 4 účasti organizací z ČR (2 účasti firem a 2 účasti univerzit).

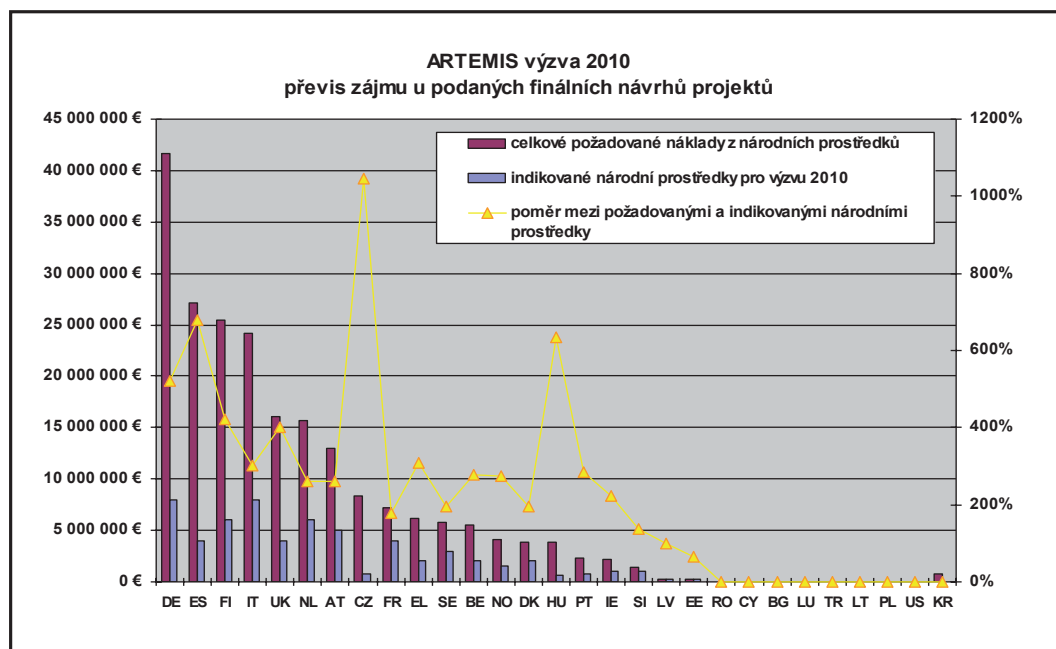
VÝSLEDKY TŘETÍ VÝZVY ENIAC JU V ROCE 2010

K uzávěrce výzvy 30. 7. 2010 bylo podáno 24 návrhů projektů. V těchto 24 celoevropských konsorciích se organizace z ČR zapojily v 6 návrzích, a to celkem ve 12 účastech (6 účastí univerzit, 6 účastí firem z ČR, žádná účast v. v. i.). Po ukončení negociací s ENIAC JU jsou týmy z ČR zapojeny ve dvou projektech způsobilých pro spolufinancování ze státního rozpočtu od roku 2011. Jde celkem o čtyři účasti organizací z ČR (2 účasti firem, 2 účasti univerzit).

Graf 1 - Počty účastí týmů z ČR (32 účastí) v porovnání s ostatními zeměmi EU: v kombinaci s omezenými zdroji pro národní spolufinancování (max. 800 tis. €) došlo k výraznému k desetinásobnému převisu zájmu účastníků z ČR.

Graf 2 - Partnerům z ČR se podařilo zapojit do velkého počtu návrhů předprojektů. V kombinaci s omezenými zdroji pro národní spolufinancování (max. 480 tis. €) došlo k převisu zájmu účastníků z ČR.

PŘEHLED AKTUÁLNÍCH VÝZEV ARTEMIS A ENIAC JU 2011

ARTEMIS JU výzva 2011: Výzva byla vyhlášena 1. 3. 2011. Uzávěrka pro povinné předprojekty byla 31. 3. 2011. Uzávěrka pro podání konečných návrhů projektů bude 1. 9. 2011 v 17 hod. V této výzvě je vyčleněn rozpočet pro spolufinancování MŠMT ve výši 1,1 mil. €. Podrobnosti na <http://www.artemis-ju.eu/call2011>

ENIAC JU výzva 2011: Výzva byla vyhlášena 23. 2. 2011. Uzávěrka pro povinné předprojekty bude 21. 4. 2011 v 17 hod. Konečná uzávěrka bude 16. 6. 2011 v 17 hodin. V této výzvě je vyčleněn rozpočet pro spolufinancování z MŠMT ve výši 0,7 mil. €. Podrobnosti na http://www.eniac.eu/web/calls/ENIACJU_Call4_2011.php
Formuláře jsou k dispozici na http://www.eniac.eu/web/calls/call4_info-package.php

JANA BYSTRICKÁ,
MINISTERSTVO SKOLSTVÍ, MLÁDEŽE
A TĚLOVÝCHOVY,
JANA.BYSTRICKA@MSMT.CZ

JIŘÍ KADLEC,
ÚSTAV TEORIE INFORMACE
A AUTOMATIZACE AV ČR,
KADLEC@UTIA.CAS.CZ

(dokončení ze strany 2)

i podniků, využívajících aplikací výsledků výzkumu a vývoje pro svou komerční činnost. Prof. Jana Hajšlová z VŠCHT se podělila o své zkušenosti z účasti v řadě projektů rámcového programu, které byly zaměřeny na problematiku bezpečnosti potravin. Vyzdvihla nejen praktické uplatnění výsledků evropských projektů – např. při zavádění metodik pro zjišťování, charakterizaci a snížení rizika výskytu kontaminantů vznikajících při tepelném zpracování některých druhů potravin, ale také přínosy spočívající v možnosti zapojit mladé talentované výzkumníky a výzkumnice do mezinárodní spolupráce.

Prof. Pavlík z Výzkumného ústavu veterinárního lékařství v Brně kromě jiného zdůraznil konkrétní výsledky projektů financovaných z evropských zdrojů, kterých se VÚVeL účastní, a další výhody, které plynou z účasti v projektech – např. přístup k dosud nepublikovaným strategickým údajům a výsledkům, snadnější přípravu publikací do časopisů s vyšším impakt faktorem, možnost komplexnějšího výzku-

mu, příležitost pozvat zahraniční špičkové vědce přednášet do ČR. Zmínil ovšem i nevýhody mezinárodních grantů, mezi kterými uvedl obtížnou komunikaci s úředníky v Bruselu, opožděné platby, závislost na práci zahraničních partnerů i nevyhovující mzdovou politiku ČR.

Doc. Špinka z Výzkumného ústavu živočišné výroby, v.v. i., představil proces zapojení svého týmu do projektů rámcového programu, který byl završen získáním role koordinátora evropského projektu. Nastínil také další směry výzkumu v oboru welfare hospodářských zvířat, které považuje za důležité a měly by být zohledněny v evropském výzkumu. Výzkumné aktivity společnosti Biopharm a trendy výzkumu v oblasti veterinární biotechnologie nastínil dr. Trefil. Doc. Doucha z Ústavu zemědělské ekonomiky a informací pak s velkou odbornou erudicí představil problematiku bioenergetiky jako součásti zemědělství.

NAĀA KONÍČKOVÁ,

BĚTISLAV KOČ

Foto Břetislav Koč